

**በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፖብሊክ
የውሃ፣ የመስኖና የኤሌክትሪክ ሚኒስቴር**

**በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን የውሃ ተቋማት ግንባታና ጥገና ሥራዎች
የቁርጥ ዋጋ አዘገጃጀት እና አደረጃጀት ማንዋል**

2008 ዓ.ም
አዲስ አበባ

ተ.ቁ	ርዕስ	ገጽ
	ትርጓሜ	3
	ክፍል - ፩	5
1.1	መቅደም	5
1.1.1	የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ራዕይ	5
1.1.2	የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ዓላማዎችም	5
1.1.3	ለጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የሚሰጡ ድጋፎች	5
1.1.4	በስትራቴጂው ትኩረት የሚሰጣቸው ዘርፎችና ንዑስ ዘርፎች	6
1.1.5	ከፕሮጀክቶች የተገኙ ተሞክሮዎች	6
1.1.6	ከባለድርሻ አካላት በቀጣይ የሚተገበሩ ሥራዎችን በተመለከተ	6
1.1.7	የቀጣይ ትኩረት አቅጣጫዎች	7
1.2	መግቢያ	8
1.3	የማንዋሉ አስፈላጊነት	9
1.4	የማንዋሉ የጥናት ዘዴ	9
1.5	የማንዋሉ ጥቅልና ዝርዝር ዓላማዎች	10
1.5.1	ጥቅል ዓላማ	10
1.5.2	ዝርዝር ዓላማዎች	11
1.6	የሚጠበቁ ውጤቶች	11
1.7	የተፈፃሚነት ወሰን	11
	ክፍል - ፪	12
2	በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የሚሰሩ ሥራዎችን መለየት	12
2.1	ነባር የውሃ ተቋማት የማስፋፋት ሥራ	12
2.2	አዲስ የውሃ ተቋማት ግንባታ ሥራ	12
2.2.1	ምንጭ ማጎልበት (Spring Development (Capping))	12
2.2.2	ምንጭ በቦታው ግንባታ ከመስመር ጋር	14
2.2.3	ምንጭ ከመስመር ጋር ግንባታ	15
2.2.4	የማከፋፈያ መስመር መዘርጋት	17
2.2.5	የእጅ ጉድጓድ ቁፋሮ፣ ግንባታና ፓምፕ ተከላ	17
2.2.6	ሀንድ አገር ማንዋል ድሪሊንግ (Hand ouger manual drilling)	18
2.2.7	የእጅ ጉድጓድ ግንባታ/ኮንክሪት ማምረት፣ ማስገባት፣ የአናት ሥራና የእጅ ፓምፕ ተከላ	19
2.2.8	የመለስተኛ ጥልቅ ጉድጓድ (Shallow well) ፓምፕ ተከላ	21
2.2.9	በፀሐይና በንፋስ ኃይል የሚሠራ ፓምፕ ተከላ	22
2.2.10	የጣሪያ ላይ ውሃ ማስባሰብ ግንባታ	23
2.2.11	ኩሬ (Pond)	23
2.2.12	ቢርካ (Birkas)	23
2.2.13	ሀፊር ዳም ግንባታ	24
2.2.14	ከሁሉም ውሃ መገኛዎች ወንዝ/ሀይቅ የውሃ ቧንቧ የተገጠመላቸው የውሃ መገኛ	24
2.2.15	ሰስተርን	24
2.3	የጥገና አገልግሎት፣ የመለዋወጫ፣ የኬሚካል አቅርቦትና ሽያጭ	24
2.3.1	የጥገና አገልግሎት	24
2.3.2	የመለዋወጫና የኬሚካል አቅርቦትና ሽያጭ	25
	ክፍል - ፫	26

3	ለመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ሥራዎች የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ አደረጃጀት	26
3.1	የሰው ኃይል አደረጃጀት	26
3.2	በዘርፉ የሴቶችና ወጣቶችን ተጠቃሚነት ማረጋገጥ	27
3.2.1	በዘርፉ የሴቶችን ተጠቃሚነት ማረጋገጥ	27
3.2.2	በዘርፉ የወጣቶችን ተጠቃሚነት ማረጋገጥ	27
3.3	ስልጠና	27
3.4	የሙያ ብቃት አሰጣጥ	28
	ክፍል - ፬	29
4	የዋጋ ትመና	29
4.1	መሠረታዊ የዋጋ ትመና መርሆች	29
4.1.1	ውስጣዊ ተፅዕኖ የሚያመጡ (internal factors)	29
4.1.2	ውጪያዊ ተፅዕኖ (External factors)	29
4.2	የቁርጥ ዋጋ አዘገጃጀት ቅደም ተከተል	30
4.2.1	ለመጠጥ ውሃ ተቋማት ግንባታ የቁርጥ ዋጋ አዘገጃጀት	30
4.2.2	ቀጥተኛ ዋጋ (ቀዋ) ስሌት	31
4.2.3	ቀጥተኛ ያልሆነ ዋጋ (ቀያ)	34
4.2.4	ትርፍ	34
4.2.5	ግብር	34
4.3	የቁርጥ ዋጋ ክለሳ እና ዋጋ ማስተካከያ	35
4.3.1	የቁርጥ ዋጋ ክለሳ ሥነ-ስርዓት	35
4.3.2	ወቅታዊ የዋጋ ክለሳ አዲስ ለሚጀመሩ ፕሮጀክቶች	35
4.4	ለጥገና አገልግሎትና ለመለዋወጫ አቅርቦት/ሽያጭ ቁርጥ ዋጋ አተማመን	35
4.4.1	ለጥገና ሙያ ክፍያ የቁርጥ ዋጋ አተማመን	36
4.4.2	መሰረታዊ የዋጋ ትመና ሂደት ለመለዋወጫ አቅርቦት	38
	ክፍል - ፭	39
5	የማኑዋሉ አተገባበር	39
5.1	የባለድርሻ አካላት ተግባርና ኃላፊነት	39
5.1.1	የውሃ፣ የመስኖና የኤሌክትሪክ ሚኒስቴር ተግባርና ኃላፊነት	40
5.1.2	የፌዴራል ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ ኤጀንሲ	40
5.1.3	የክልል ውሃ ቢሮዎች	40
5.1.4	የዞን/የወረዳ ውሃ መምሪያ/ጽ/ቤት ተግባርና ኃላፊነት	41
5.1.5	የክልል ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ኤጀንሲ ተግባርና ኃላፊነት	42
5.1.6	የዞን /የወረዳ ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ጽ/ቤቶች ተግባርና ኃላፊነት	42
5.1.7	የአነስተኛ ብድርና ቁጠባ ተቋማት ተግባርና ኃላፊነት	43
5.1.8	ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ተግባርና ኃላፊነት	43
5.1.9	መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች/መያዶች/ ተግባርና ኃላፊነት	44
5.1.10	የውሃ ተጠቃሚ የህብረተሰብ ክፍሎች ተግባርና ኃላፊነት	44
5.1.11	በየደረጃው የሚገኙ የሴቶችና ወጣቶች ጽ/ቤቶች	45
	አባሪ 1	46
	አባሪ 2	49
	አባሪ 3	50
	ዋቤ መጽሐፍት	51

ትርጓሜ

“መንግሥት” ማለት የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ መንግሥት ማለት ነው።

“ሚኒስቴር” ማለት የውሃ፣ የመስኖና የኤሌክትሪክ ሚኒስቴር ማለት ነው።

ዋጋ፡- ዋጋ ማለት ለአንድ ለምናገኘው አገልግሎት የሚከፈል ብር ወይም ተጠቃሚው ግለሰብ ለሚያገኘው አገልግሎት ወይም ምርት በልውጫ (Exchange) የሚሰጠው/የሚከፍለው ነው።

“ቁርጥ ዋጋ” ማለት ቀድሞ ለተወሰነ የግንባታ ሥራ የቴክኒክ ፍላጎት፣ ዲዛይን እና መጠን የተዘጋጀ ጠቅላላ ዋጋ ድምር ማለት ነው።

“የጥሬ ዕቃ ዋጋ” ማለት የጥሬ ዕቃ ነጠላ ዋጋ፣ የማንጓጓዣ፣ የብክነት እንዲሁም የመጫኛ እና የማውረጃ ዋጋን ያካተተ ነው።

“የጥሬ ዕቃ ነጠላ ዋጋ” ማለት ከአቅራቢዎች የሚገኝ የአንድ የተወሰነ ጥሬ ዕቃ መጠን ዋጋ ማለት ነው ።

“የግንባታ ጊዜ” ማለት የግንባታ ጊዜውን ለማጠናቀቅ የሚያስፈልግ ጊዜ ሆኖ በውል ሰነዱ ላይ የተመለከተው ማለት ነው።

“ምንጭ በቦታው ግንባታ ማለት” ፡- ምንጩ በሚገኝበት ቦታ የሚገነቡ አስከ 200 ሜትር ርቀት ድረስ የቧንቧ መስመር የሚዘረጋላቸው ከነማጠራቀሚያው ጋን ወይም ካለማጠራቀሚያ ጋን የምንጭ ግንባታዎችን ይመለከታል።

“የእጅ ጉድጓድ ግንባታ ማለት” ፡- በእጅ የሚቆፈሩና የእጅ ፓምፕ ሊገጠምባቸው የሚችሉ የእጅ ጉድጓድ ግንባታን ይመለከታል።

“የጣሪያ ውሃ ማለባሰብ ግንባታ ማለት” ፡- ከፍተኛ የገፅ ምድርና የከርሰ ምድር የውሃ እጥረት ባለባቸው አካባቢዎች ከጣሪያ ላይ ውሃ ለማሰባሰብ የሚካሄድ የውሃ ግንባታን ይመለከታል።

“ኩሬ፣ ለስተርን፣ ቢርካና ሀፈር ዳም ግንባታ ማለት” ፡- በአርብቶ አደር አካባቢ የሚያገለግሉ በሰው ኃይል ወይም በማሽን የሚቆፈርና በመዳመጫ ማሽን የሚደመደም ለዝናብ ውሃ ማጠራቀሚያ የሚያገለግሉ ግድቦች ናቸው።

“ሀንድ አገር ማኑዋል ድሪሊንግ (Hand auger manual drilling) ” ፡- አገር የሚባል የቁፋሮ ማሽን በመጠቀም በሰው ኃይል 15-25 ሜትር ጥልቀት ያለው ጉድጓድ ቁፋሮ ማካሄድ ማለት ነው።

“አነስተኛ የማከፋፈያ መስመር ዝርጋታ ማለት” ፡- የውሃው መገኛ ምንጭ ወይም ጥልቅ ጉድጓድ ሆኖ እስከ 3 ኢንች ቧንቧ ከ200-5000 ሜትር ርቀት መስመር መዘርጋት፣ እስከ 25 ሜትር ኩብ የውሃ ማጠራቀሚያ ጋን እና የውሃ ማደያዎች/ቦኖች ግንባታን፣ እንዲሁም የፓምፕ እና የጀነሬተር ተከላን ያካትታል።

“መካከለኛ የማከፋፈያ መስመር ዝርጋታ ማለት” ፡- የውሃው መገኛ ምንጭ ወይም ጥልቅ ጉድጓድ ሆኖ እስከ 4 ኢንች ቧንቧ 5001-8000 ሜትር ርቀት መስመር መዘርጋት፣ ከ26-50 ሜትር ኩብ ውሃ የሚይዝ ጋን መስራት እና የውሃ ማደያዎች/ቦኖች ግንባታን እንዲሁም የፓምፕ እና የጀነሬተር ተከላን ያካትታል።

“መጠጥ ውሃ አቅርቦት” :- መጠጥ ውሃ አቅርቦት ማለት ንፁህ፣ በቂ፣ አስተማማኝና ዘላቂ የሆነ ለመጠጥ የሚውል የውሃ አቅርቦትን ይመለከታል፤

“ማጠራቀሚያ ጋን ማለት” :- በባለሙያ በሚዘጋጀው ዲዛይን መሠረት ከምንጭ ወይም ከጥልቅ ጉድጓድ የሚወጣውን ውሃ ለማጠራቀም ከመሬት ላይ /on the ground/ ወይም ከመሬት ከፍ ብሎ// ሆኖ ከድንጋይ ፣ከኮንሪት ከብረት /elevated/ ወይም ከፕላስቲክ/roto / የሚሠራ የውሃ ማጠራቀሚያ ነው።

“ቧንቧ ማለት” :- ከምንጭ ወይም ከጥልቅ ጉድጓድ የሚወጣውን ውሃ ለህብረተሰቡ ለማከፋፈል የሚዘረጉና የራሳቸው መገጣጠሚያ ያላቸው ሆነው እንደሚዘጋጀው ዲዛይን የብረት/Stell/ ፒ.ቪ.ሲ/P.V.C/ ወይም ኤች.ዲ.ፒ/HDP/ ሊሆን ይችላል፤

“የጥገና አገልግሎት ማለት” :- በተገነቡት የውሃ ተቋማት ላይ ብልሽት ሲያጋጥም በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የሚሰሩ መለስተኛ የጥገና ስራዎችን ይመለከታል።

“የመለዋወጫ አቅርቦትና ሽያጭ ማለት” :- የመጠጥ ውሃ ተቋማት በመለዋወጫዎች ዕጦት ምክንያት አገልግሎት መስጠት እንዳያቋርጡ መለዋወጫዎችን በመግዛትና በማከማቸት ለመጠጥ ውሃ ተቋማት ጥገና አገልግሎት በሚፈለግበት ወቅት በሽያጭ ማቅረብ ነው።

“ጥቃቅንና ኢንተርፕራይዝ” :- ጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ ማለት ከ1 እስከ 5 ሰዎች እና የጠቅላላ ንብረታቸው /Total Asset/ ሕንጻን ሳይጨምር

- በአገልግሎት ዘርፍ ከብር 50,000 ያልበለጠ፤
- በኢንዱስትሪ/ኮንስትራክሽን/ ዘርፍ እስከ ከብር 100,000 ካፒታል ያለው ድርጅት ነው።

“አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ” :- የኢንተርፕራይዙን ከ6 እስከ 30 ሰዎች ተደራጅተው ጠቅላላ ንብረታቸው /Total Asset/ሕንጻን ሳይጨምር

- በአገልግሎት ዘርፍ ከብር 50,001 - 500,000 ያልበለጠ፤
- በኢንዱስትሪ/ኮንስትራክሽን/ ዘርፍ ከብር 100,001 - 1,500,000 ያልበለጠ ካፒታል ያለው ድርጅት ነው።

“አርቲዥያን”:- ዘመናዊ ትምህርት ያለው ወይም የሌለው ከቤተሰቡ ባገኘው ዕውቀት ወይም በራስ ጥረት ባዳበረው ዕውቀት በመጠቀም በአንድ ሙያ ወይም ከአንድ በላይ የእጅ ሙያ ያለው ማለት ነው።

ክፍል - ፩

1.1 መቅድም

መንግሥት በከተሞች የኢንዱስትሪ ልማት መሠረት የሚሆኑ ተቋማትን ለማስፋፋት የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ፖሊሲና ስትራቴጂ በመንደፍ እንዲተገብ እየተተገበረ ይገኛል። የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ዘርፍ በሀገርቱ የተንሰራፋውን ድህነትና ስራ አጥነት ለመቅረፍ እያበረከተ ካለው አስተዋጽኦ በተጨማሪ ሀገሪቱ ከግብርና መር ኢኮኖሚ ወደ ኢንዱስትሪ ለመሸጋገር እያደረገች ያለችውን ጥረት እያፋጠነ ይገኛል። በመደበኛና በግዙፍ ፕሮጀክቶች ከ2003 — 2007 ዓ.ም 10,655,655 የሥራ ዕድል መፍጠር ተችሏል። ከተፈጠረው የሥራ ዕድል ውስጥ በፕሮጀክቶች ለሥራ ፈላጊ ዜጎች 3,413,424 የሥራ ዕድል የተፈጠረ ሲሆን ከዚህም በመጠጥ ውሃ፣ በመስኖና በኤሌክትሪክ ዘርፍ የተፈጠረው የሥራ ዕድል እና የተከናወኑት የልማት ውጤቶች ቀላል አይደለም። በዚህ መሠረት በመጠጥ ውሃ፣በመስኖ፣ በኤሌክትሪክ ዘርፍ ሥራዎች ከ176,970 በላይ የሥራ ዕድል መፍጠር ተችሏል።

1.1.1 የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ራዕይ፡-

“ለኢንዱስትሪው ልማት አስተማማኝና ሰፊ መሠረት ያለው ተወዳዳሪ ዘርፍ ተፈጥሮ ማየት” ነው።

1.1.2 የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ዓላማዎችም፡-

- 1) የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ዘርፍ ተወዳዳሪ፣ ቀጣይነት ያለውና ለኢንዱስትሪው ልማት ጠንካራ መሠረት የሚጥል እንዲሆን ማስቻል፤
- 2) ሰፊ የሥራ ዕድል እንዲፈጠርና በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ዘርፍ የተሰማሩትን የህብረተሰብ ክፍሎች ገቢ በማሻሻል ፍትሃዊ የህብት ክፍፍል እንዲኖር ማድረግ ነው።

1.1.3 ለጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የሚሰጡ ድጋፎች፡-

1. በኢንዱስትሪ ዞን፣ ለማምረቻና መሸጫ በተመጣጣኝ ዋጋ በሊዝ ቦታ የማቅረብ ድጋፍ፤
2. የሰው ኃይል ልማትና የቴክኖሎጂ ዕድገት ድጋፍ
3. የገበያ ልማትና የገበያ ድጋፍ
4. ፋይናንስና ብድር አገልግሎት ድጋፍ
5. የማምረቻና መሸጫ መዕከላት ድጋፍ
6. የአንድ ማዕከል አገልግሎት ድጋፍ

1.1.4 በስትራቴጂው ትኩረት የሚሰጣቸው ዘርፎችና ንዑስ ዘርፎች ተለይተዋል እነሱም፡-

1. ለኤክስፖርትና ከውጭ የሚገቡ ምርቶችን ለሚተኩ የማኑፋክቸሪንግ ዘርፍ ልዩና የላቀ ትኩረት ይሰጣል።
2. ሰፊ የሥራ ዕድል ለሚፈጥሩ በማኑፋክቸሪንግ፣ በኮንስትራክሽን፣ በንግድ ፣ አገልግሎትና በከተማ ግብርና ዘርፎች ሥር ላሉ ንዑስ ዘርፎች ቅድሚያ መስጠት ናቸው።

1.1.5 ከፕሮጀክቶች የተገኙ ተሞክሮዎች ፡-

በስኳር ልማት ፕሮጀክቶች፡-

የአንድ ማዕከል አገልግሎት የተፈጠረላቸው ዜጎች የቁጠባ ባህላቸው እንዲዳብር በማድረግ እንዲቆጥቡ መደረጉ፣ ጊዜያዊ የሥራ ዕድል የተፈጠረላቸው ዜጎች የቆጠቡትን ካፒታል መነሻ አድርጎ ወደ ቋሚ መሸጋገር እንዲችሉ መደረጉ፤

በኢትዮጵያ መንገዶች ባለስልጣን፡-

በድልድይ ጥገና ስራ፣ በመንገድ ጥገና፣ በሀገር አቀፍ የገጠር መንገዶች ተደራሽነት ተደራጅተው የሚንቀሳቀሱ ዜጎች ውጤታማ ሆነዋል፤

ከውሃ፣ ከመስኖና ከኤሌክትሪክ ሚኒስቴር፡-

በጥቃቅንና አነስተኛ የተደራጁ ኢንተርፕራይዞች በኤሌክትሪክ መስመር ዝርጋታ፣ በኮንክሪት ምሶሶ ፖል ማምረት በኢንተርፕራይዝ ተደራጅተው እንዲሳተፉ ተደርጓል፤

ከቤቶች ልማት ፕሮጀክቶች፡-

በተለያዩ የሥራ መስኮች ለምሩቃን በሰብ ኮንትራክት ትስስር እንዲፈጥሩ በማድረግ ዛሬ አቅማቸውን ገንብተው ኮንትራክተር መሆን ችለዋል።

1.1.6 ከባለድርሻ አካላት በቀጣይ የሚተገበሩ ሥራዎችን በተመለከተ፡-

ፈጻሚ አካላት የዘርፉን ስትራቴጂና ማስፈጸሚያ ማኑዋሎችን ተረድቶ በዕውቀት ላይ የተመሰረተ ሥራ መስራት ይጠይቃል፤ የዘርፉ አስፈጻሚ አካላት እና ፕሮጀክቶቹ ፈጻሚዎች በተቀናጀና ተቋማዊ በሆነ ዘዴ የኢንተርኘሪንሽን ባህሪን ተላብሰው ለአንቀሳቃሾችና ለሥራ ፈላጊዎች የተሟላ ድጋፍ ሊያገኙ የሚችሉበት ሁኔታ

ማመቻቸት፤ ጥሪት ማፍሪያ በሆነ የጉልበት ተኮር ሥራዎች ላይ የተሰማሩ ዜጎች የቁጠባ አቅማቸውን እንዲዳብር በማድረግ ዝቅተኛ ካፒታል በሚጠይቁ ሥራዎች ላይ እንዲሰማሩ ማድረግ ነው።

1.1.7 የቀጣይ ትኩረት አቅጣጫዎች

- 1/ ለዜጎች ሰፊ የሥራ ዕድል እንዲፈጠር የሚያስችል የሥራ መስኮች በተገቢው ሁኔታ መለየት፤
- 2/ በየፕሮጀክቶቹ ለዜጎች የተፈጠረ የጊዜያዊ የሥራ ዕድል ቀጣይነትና ዘላቂነት ባለው መንገድ በመደገፍ ቋሚ ኢንተርፕራይዞች እንዲመሰርቱ ማስቻል፤
- 3/ ፕሮጀክቶች የቴክኖሎጂ፣ የዕውቀትና ክህሎት ማሸጋገሪያና ሀገራዊ አቅም ግንባታ ማዕከል መሆናቸውን ማረጋገጥ፤
- 4/ በተለያዩ ዘርፎች ተደራጅተው በፕሮጀክቶች ሠርተው አቅም የፈጠሩ ኢንተርፕራይዞች በመመሪያው መሠረት የደረጃ ሽግግር የሚያደርጉበትን ተግባር ማከናወን፤
- 5/ ፕሮጀክቶች የሀብት ምንጭ መሆን እንዲችሉ የቁጠባ ባህል እንዲዳብ ከፍተኛ ትኩረት ሰጥቶ መሥራት፤
- 6/ በኢንተርፕራይዞች ልማት የማኑፋክቸሪንግ ዘርፍ ትኩረት ተሰጥቶት መሥራት ይኖርበታል።

1.2 መግቢያ

ኢትዮጵያ እ.ኤ.አ በ2025 ዓ.ም መካከለኛ ገቢ ካላቸው ሀገሮች ተርታ የመሰለፍ ራዕይ ሰንቃ በመንቀሳቀስ ላይ ትገኛለች። ስለሆነም ሁሉም የሀገሪቱ የልማት ፖሊሲዎች፣ ስትራቴጂዎችና ዕቅዶች ይህን ታላቅ ራዕይ ዕውን ከማድረግ አኳያ ያላቸው ፋይዳ እየተቃኘ በመተግበር ላይ ይገኛል። በአምስት ዓመቱ የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ ትኩረት ከተሰጣቸው የመሠረታዊ አገልግሎት የልማት አውታሮች መካከል የንፁህ መጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን አቅርቦት አንዱ ነው። በዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ ውስጥ በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ንዑስ ሴክተር በተቀመጠው መሠረት የገጠሩን ህብረተሰብ ንፁህ፣ በቂ እና ዘላቂ የመጠጥ ውሃ ሽፋን (በ1 ኪ.ሜ ራዲየስ ክልል ውስጥ በነፍስ ወከፍ በቀን 25 ሊትር) በ2007 ዓ.ም መጨረሻ ከነበረበት 59% በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ (2012 ዓ.ም) ወደ 85% ማሳደግ ሲሆን የከተማውን ህብረተሰብ ንፁህ፣ በቂ እና ዘላቂ የመጠጥ ውሃ ሽፋን በነፍስ ወከፍ በቀን ከ 40 ሊትር እስከ 100 ሊትር የከተሞችን የዕድገት ደረጃ መሠረት በማድረግ) በ2007 ዓ.ም መጨረሻ ከነበረበት 51% በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ (2012 ዓ.ም) ወደ 75% ለማሳደግ ዕቅድ ተይዟል።

አጠቃላይ የሀገሪቱን የመጠጥ ውሃ ሽፋን በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ ከ58 % ወደ 83% ማሳደግ፣ እንዲሁም የውሃ ተቋማት ብልሽት በ2007 ከነበረበት 15.5 % በ2012 ወደ 7 % ለመቀነስ ታቅዷል። የንፁህ መጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን አገልግሎትን በዕቅዱ መሠረት ለህብረተሰቡ ለማድረስ እንዲቻል የዘርፉን ልማት በተለያዩ መልኩ መደገፍ ያስፈልጋል። ለዚህም እንደ አጋዥ የሚሆኑትን የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞችን ማስፋፋት ሲሆን በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ግንባታና ጥገና ሥራዎች ላይ ማሳተፍ አስፈላጊ ሆኖ ተገኝቷል። ቀደም ሲል በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ልማት ዘርፍ መንግስት አሰልጥኖ ካሰማራቸው አርቲፕሮጀኖች በስተቀር በስፋት በመደራጀት ያልተሰራበት ዘርፍ አንደመሆኑ መጠን በቀጣይ ወደ ሥራ ለመግባት የተለያዩ ሴክተሮች መሥሪያ ቤቶችን ልምድ በመቀመርና አነስተኛና መካከለኛ ወጪ እና ቴክኖሎጂዎች የሚጠይቁ የምንጭ ማህልበት፣ የእጅ ጉድጓድ ቁፋሮና ግንባታ፣ የመሥመር ዝርጋታ፣ የውሃ ማጠራቀሚያ ጋን ግንባታ፣ የእጅ ፓምፕ ተክላና የጥገና እና የመለዋወጫ አቅርቦት ወዘተ/የመሳሰሉትን ሥራዎች በመለየት ለነዚህም ሥራዎችም የቁርጥ ዋጋ አዘገጃጀት ማንዋል በማዘጋጀት የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ስትራቴጂን መሰረት በማድረግ አደረጃጀቶችን በመፍጠር ወደ ሥራ ማስገባት የሚያስችል ማንዋል ተዘጋጅቷል።

በዚህም መሠረት ይህ ማንዋል የተዘጋጀው በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ዘርፍ የሚሰማሩ ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞችን በማደራጀት የመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ሽፋንን በሀገር አቀፍ ደረጃ በማሳደግ የተቋማትን ዘላቂነት በማስጠበቅ በዋጋነት የህብረተሰቡን ተሳትፎ ባማከለ መልኩ የዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድን ስኬታማ ለማድረግ እና በዘርፉ ለሴቶችና ለወጣቶች የሥራ ዕድል በገበያ ተወዳዳሪ የሆኑ የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞችን መፍጠር ነው።

1.3 የማንዋሉ አስፈላጊነት

የመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ልማት ከፍተኛ የፋይናንስና የሰው ኃይል እንዲሁም የባለድርሻ አካላትን ተሳትፎ የሚጠይቅ ነው። የዘርፉን ልማት ለማፋጠን ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞችን በማደራጀት፣ በማስልጠንና በማሳተፍ አነስተኛ ወጪን የሚጠይቁ ቴክኖሎጂዎችን ማስፋፋትና መጠቀምን ይጠይቃል። የገጠር መጠጥ ውሃ ተቋማት፣ የብልሽት መጠን ለመቀነስና የመለዋወጫ አቅርቦትን ተደራሽ በማድረግ የመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ሽፋንን በማሳደግ የህብረተሰቡን ዘላቂ ተጠቃሚነት ማረጋገጥ ያስፈልጋል። በተጨማሪም አሁን ካለው ፍጥነት በበለጠ ልማቱን ለማካሄድ በዘርፉ ተወዳዳሪና ውጤታማ የሆኑ ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች መፍጠር ብሎም ለወደፊቱም ብቁና በገበያ ተወዳዳሪ የሆኑ ተቋራጮች እንዲሆኑ መደገፍ ያስፈልጋል።

የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ስትራቴጂን መነሻ በማድረግ የሚሰሩ ሥራዎችን በመለየት በጥቃቅንና አነስተኛ የተደራጁ ማህበራትን ወደ ሥራ ለማስገባት በአገር አቀፍ ደረጃ መነሻ የሚሆን የቁርጥ ዋጋ አዘገጃጀት ማኑዋል ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። ይህንንም ማንዋል ለማዘጋጀት ተግባራዊ ለማድረግ የተለያዩ ሴክተር መስሪያ ቤቶችን ተሞክሮ በመውሰድ የቁርጥ ነጠላ ዋጋ አተማመንና የኢንተርፕራይዞችን አደረጃጀት በፌዴራልና ክልል ደረጃ ሥራ ላይ እንዲውል በማድረግ ወጣቶችና ሴቶች በዘርፉ እንዲሰማሩ ለማስቻል የተዘጋጀ ማንዋል ነው።

1.4 የማኑዋሉ የጥናት ዘዴ

ይህንን ጥናት ለማከናወን በውሃው ዘርፍ የተሰማሩ የተለያዩ የሙያ መስክ ያላቸውን የክልልና የፌዴራል ባለሙያዎች እንዲሁም የሴክተር ባለድርሻ አካላትን ልምድ በመቀመርና በማሳተፍ እንዲሁም ለጥናቱ አስፈላጊ የሆኑ ዶክመንቶችን በመዳሰስ የማንዋል ዝግጅቱ ተከናውኗል።

በዋነኛነትም፡-

- በአራት ክልሎች ማለትም በኦሮሚያ፣ በአማራ፣ በትግራይና በደቡብ ብሔር ብሔረሰብና ህዝቦች ክልሎች በናሙናነት በተመረጡ ዞኖችና ወረዳዎች የመስክ የዳሰሳ ጥናት በማድረግ ተጠቃሚ ህብረተሰብን በተለይም ሴቶችንና ወጣቶችን በማሳተፍ መረጃዎች ተሰብስበዋል፤
- በክልል፣ በዞንና በወረዳዎች የሚገኙ የመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ዘርፍ ባለሙያዎችን እና ባለድርሻ አካላትን ማለትም የውሃ ተጠቃሚ ህብረተሰብ፣ የውሃ ኮሚቴዎችና በውሃው ዘርፍ የተሰማሩ የአካባቢ ሙያተኞች ጋር ቃለመጠይቅ እና ወይይት ተደርጓል፤
- በክልሎች ያሉ ተመሳሳይነት ያላቸው የግንባታ ሥራዎች ወቅታዊ ዋጋዎች ተዳሰዋል፡፡
- በፌዴራል የውሃ፣ የመስኖና የኤሌክትሪክ ሚኒስቴር እና በክልል ውሃ ቢሮዎች የሚገኙ ለጥናቱ ግብዓት የሚሆኑ የተለያዩ ዶክመንቶች (የውሃ ሀብት አስተዳደር ፖሊሲ፣ የውሃ ሀብት ልማት ስትራቴጂ ወዘተ...) ተፈትሸዋል፡፡
- በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ዘርፍ ልምድ ያላቸውን የተለያዩ ሴክተር መሥሪያ ቤቶች ዶክመንቶችን ማለትም የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ስትራቴጂ እንዲሁም የቤቶች ልማት፣ የሀገር አቀፍ የገጠር መንገድ፣ የሀገር አቀፍ ኤሌክትሪክ አቅርቦት የመስመር ግንባታና የኮንክሪት ፖል አምራች ኢንተርፕራይዞች የቁርጥ ነጠላ ዋጋ አዘገጃጀትና አደረጃጀት ማንዋሎች ተዳሰዋል፡፡

1.5 የማንዋሉ ጥቅልና ዝርዝር ዓላማዎች

1.5.1 ጥቅል ዓላማ

ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን በሚሠሩ ሥራዎች ውስጥ፡- የውሃ ተቋማት ግንባታ፣ የጥገና፣ እና በመለዋወጫ አቅርቦት ሥራ ላይ ሥራ አጦችን በማደራጀት በተለይም ወጣቶችንና ሴቶችን በመደገፍ አደራጅቶና አሰልጠኖ በማሰማራት የመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ሽፋንን ለማሳደግ በሚደረገው ጥረት ተሳታፊና ተጠቃሚ እንዲሆኑ በማድረግ ለመጠጥ ውሃ አቅርቦት ላይ አስተዋፅኦ ማድረግ ነው፡፡

1.5.2 ዝርዝር ዓላማዎች

1. በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ልማት በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የሚሠሩ ሥራዎች እንዲለዩ በማድረግ፣ ለተለዩትም የሥራ መስኮች ሊያሠራ የሚችል

የሰው ኃይል አደረጃጀትና የግብአት መጠን በመወሰን ለሥራ ብቁ የሆነ ኢንተርፕራይዞችን ለማደራጀት የሚያስችል ምቹ ሁኔታ መፍጠር፤

2. የተለያዩ ሴክተር መስሪያ ቤቶችን ልምድ በመቀመር፤ የዘርፉን ተጨባጭ ሁኔታዎች ባገናዘበ መልኩና ወቅታዊ የገበያ ዋጋ መሠረት በማድረግ የቁርጥ ዋጋ አዘገጃጀት ቀመር በማዘጋጀት የኢንተርፕራይዞች ዕድገት በሚያረጋግጥ መልኩ የዋጋ ትመና ማካሄድ የሚያስችል ቀመር ማዘጋጀት፤

3. የመጠጥ ውሃ አቅርቦትን ለማሳደግ የተያዙ እቅዶች በታለመላቸው ጊዜ ለማሳካት የሚደረገውን ጥረት በማገዝ የህብረተሰቡን የመጠጥ ውሃ ፍላጎት ማሳካት ነው።

1.6 የሚጠበቁ ውጤቶች

ይህ የቁርጥ ዋጋ አዘገጃጀትና አደረጃጀት ማኅዋል በተለያዩ ክልሎች በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን የተቋማት ግንባታና ጥገና ሥራዎች፤ በጥገናና መለዋወጫ አቅርቦት ላይ ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞችን በማሳተፍ በዘርፉ የተያዙትን ዕቅዶች እንዲሳኩ ማገዝ ነው።

1.7 የተፈፃሚነት ወሰን

ይህ በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን የተቋማት ግንባታና ጥገና ሥራዎች የቁርጥ ዋጋ አዘገጃጀት እና የአደረጃጀት ማኅዋል የውሃ፣ የመስኖና የኤሌክትሪክ ሚኒስቴር፤ የክልል ውሃ ሀብት ቢሮዎች፤ የዞንና የወረዳ ውሃ ጽ/ቤቶች እንደ ክልላቸው ተጨባጭ ሁኔታ በማላመድ የሚጠቀሙበት ሲሆን በክልሎች የተሰማሩ ሀገር በቀልና ዓለም አቀፍ የልማት አጋሮች የሚካሂዱት የልማት ሥራ በክልሉ የሚሠራበትን መመሪያ ይጠቀማሉ።

ክፍል - ፪

2 በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የሚሰሩ ሥራዎችን መለየት፤

በሀገሪቱ ላሉ ህዝቦች ንፁህ፣ በቂ እና ዘላቂ የመጠጥ ውሃ አቅርቦት በማሳደግ አጠቃላይ የሀገሪቱን የመጠጥ ውሃ ሽፋን በ2008 ዓ.ም በዕቅድ ዘመኑ መጀመሪያ ከነበረበት 58% በዕቅድ ዘመኑ መጨረሻ (2012 ዓ.ም) ወደ 83% ለማድረስ እና የውሃ ተቋማት ብልሽት ከነበረበት 20% ወደ 10% ለመቀነስ የሚደረገውን ጥረት ለማግኘት ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞችን ማስተፍ ከፍተኛ አስተዋፅኦ ያደርጋል። በዚህም መሠረት በውሃና ሳኒቴሽን ከታቀዱት ሥራዎች መካከል በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ሊሰሩ የሚችሉ ሥራዎችን መለየት ያስፈልጋል። የተለዩትም የሥራ ዓይነቶች ከዚህ በታች ቀርበዋል፡- የነባር የውሃ ተቋማት የማስፋፊያ ሥራዎች፣ አዲስ የውሃ ተቋማት ግንባራ ሥራዎች እና የጥገናና የመለዋወጫ አቅርቦት ናቸው።

2.1 ነባር የውሃ ተቋማት የማስፋፋት ሥራ፡-

ቀደም ስል ከተገነቡት የውሃ ተቋማት ቦይ በመቆፈር የቧንቧ መስመር ዝርጋታ እና የቦኖ ግምባታ በማካሄድ ውሃ ላልደረሳቸው የህብረተሰብ ክፍሎች ውሃ ማዳረስ ነው።

2.2 አዲስ የውሃ ተቋማት ግንባታ ሥራ

በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ልማት ዘርፍ የምንጭ ማጎልበት፣ የእጅ ጉድጓድ ግንባታ፣ የመሥመር ዝርጋታ፣ የውሃ ማጠራቀሚያ ጋን ግንባታ፣ የእጅ ፓምፕ ተከላ፣ ኩሬ ፣ ሰስተር፣ ቢርካና ሀፈር ዳም፣ የጣሪያ ላይ ውሃ ማሰባሰብ ግንባታ ሥራዎች ናቸው።

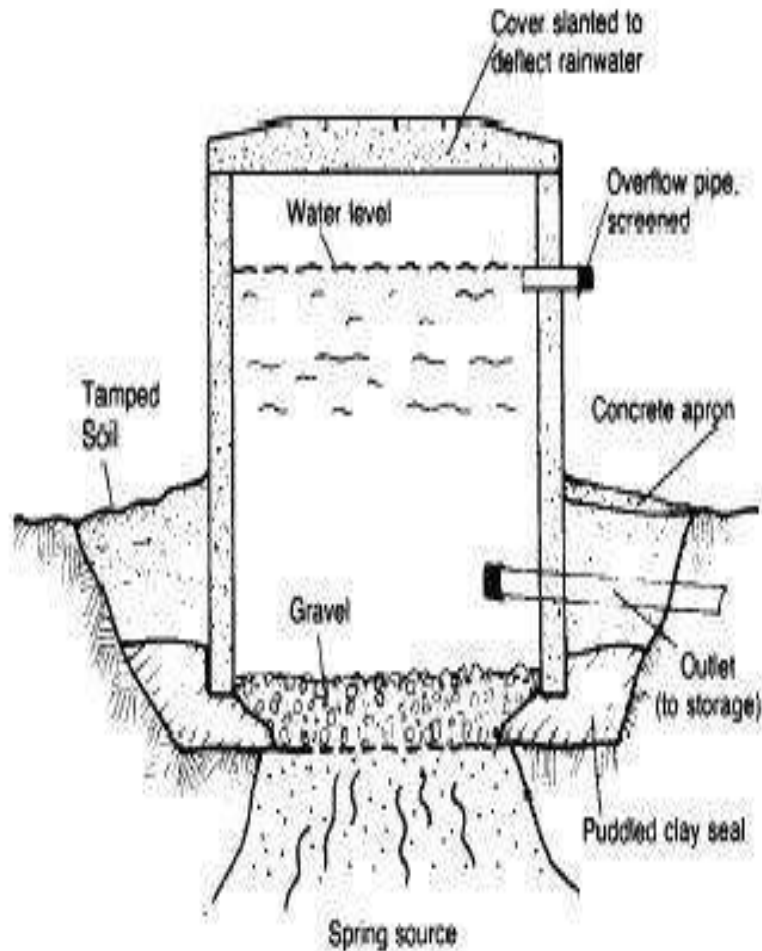
2.2.1 ምንጭ ማጎልበት (Spring Development (Capping))

ምንጭ ውሃ ማጎልበት (Spring Development/Capping) የምንጭ ውሃ ለሰው መጠጥ አገልግሎት ከሚውሉት የውሃ መገኛዎች ተመራጭ የሆነ ሲሆን በቀላሉ አጎልብቶ/አልምቶ አጥሮና ገምብቶ ከብክለት በመጠበቅ ለሰው መጠጥ አገልግሎት መጠቀም ይቻላል።

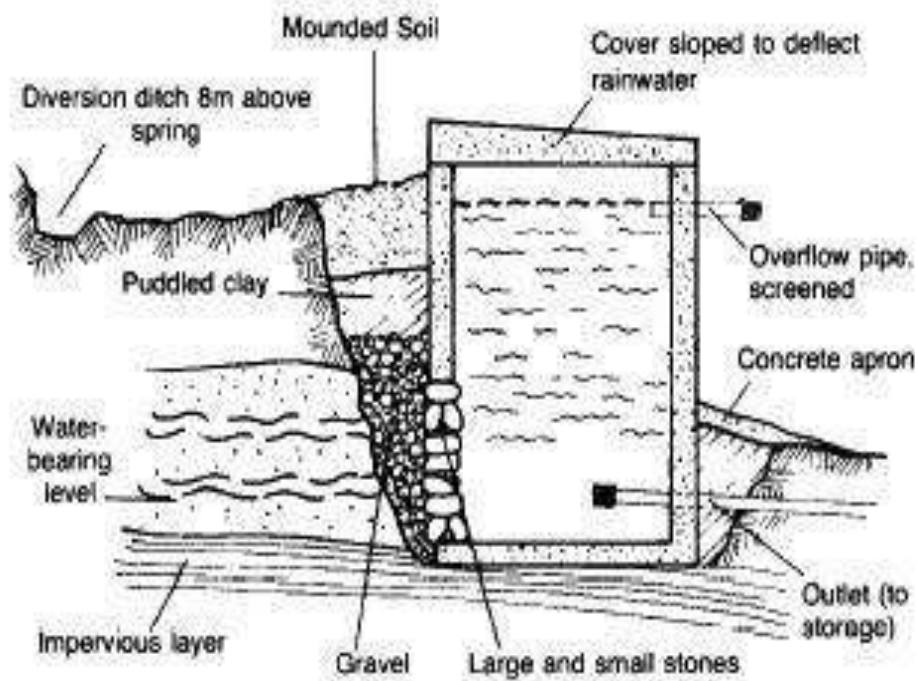
2.2.1.1 አነስተኛ ምንጭ ማጎልበት እስከ 75 ሰዎች የሚያገለግል ምንጭን በቦታው የማልማት/የማጎልበት ሥራ ነው፤

2.2.1.2 መለስተኛ ምንጭ ማጎልበት መጠኑ ከ 76 እስከ 300 ሰዎች የሚያገለግል በቦታው ምንጭን የማልማት/የማጎልበት ሥራ ነው፤

2.2.1.3 ከፍተኛ ምንጭ ማሳልበት መጠኑ ከ 301 እስከ 900 ሰዎች የሚያገለግል በቦታው ምንጭን የማልማት/የማሳልበት ሥራ ነው።

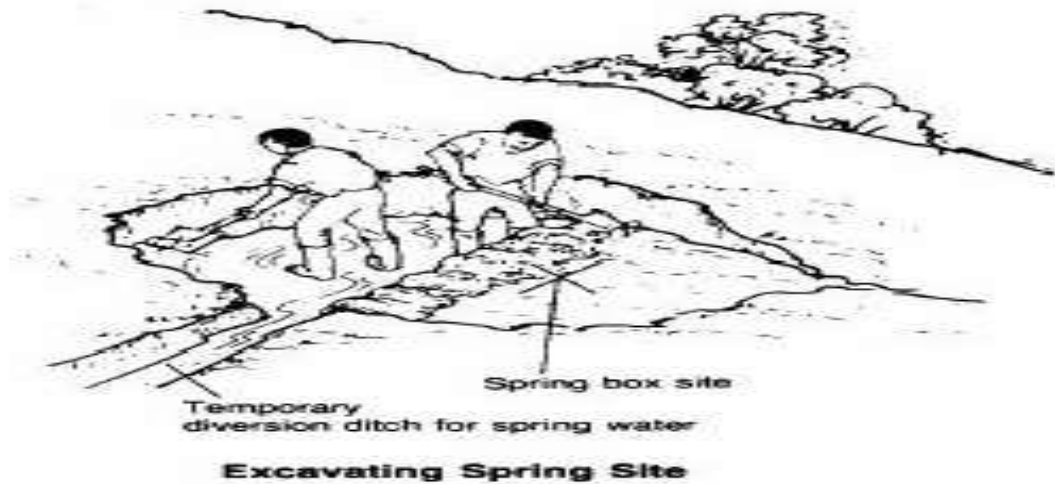
ሥዕል-1 ምንጭ ውሃ ማጠራቀሚያ ከሥሩ ክፍት የሆነ ሳጥን ተገጥሞለት

ሥዕል - 2 በጎን በኩል ክፍት ውሃ ማስገቢያ ያለው ሳጥን የተገጠመለት ምንጭን የማልማት/የማጎልበት ሥራ

2.2.2 ምንጭ በቦታው ግንባታ ከመስመር ጋር

ምንጩ በሚገኝበት ቦታ የሚገነቡ አስከ 200 ሜትር ርቀት ድረስ የቧንቧ መስመር የሚዘረጋላቸው የምንጭ ግንባታዎችን ይመለከታል፡፡

ሥዕል- 3 ምንጭ የማጎልበት የቁፋሮ ሥራ

2.2.3 ምንጭ ከመስመር ጋር ግንባታ

ከ26-50 ሜ.ከብ ማጠራቀሚያ ጋንና እስከ 4000 ሜትር ርዝመት የሚደርስ የቧንቧ መስመርና የውሃ ቦኖ ግንባታን የሚያካትት ነው።

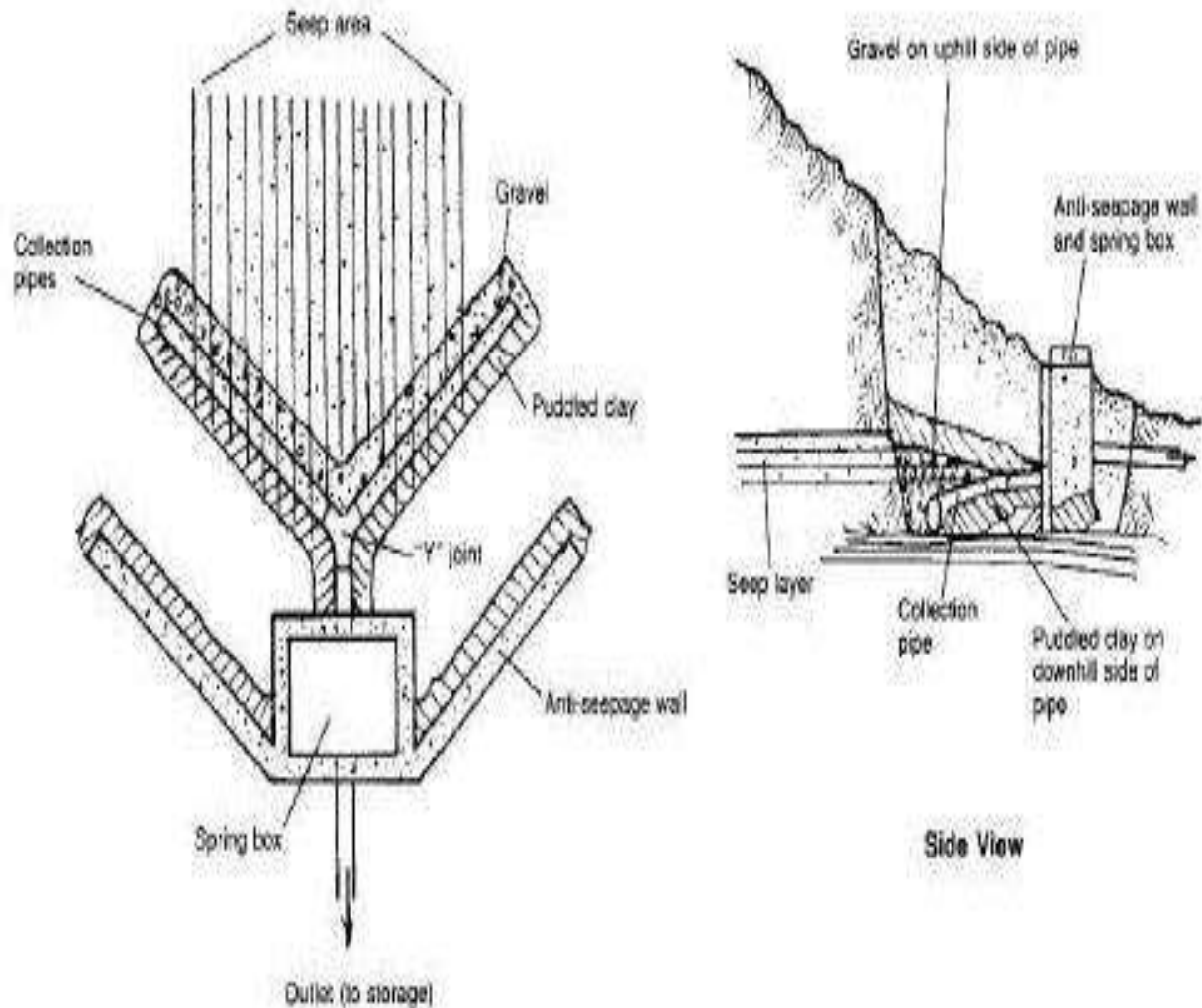

Figure 4 - Typical Springbox arrangement for Seepage Spring

ሥዕል - 4 ምንጭ ከመስመር ጋር ግንባታ፡ ...ማጠራቀሚያ ጋንና እስከ 4000 ሜትር ርዝመት የሚደርስ የቧንቧ መስመርና የውሃ ቦኖ ግንባታን የሚያካትት ነው።

2.2.4 የማከፋፈያ መስመር መዘርጋት

2.2.4.1 አነስተኛ የማከፋፈያ መስመር ግንባታ:-

የውሃው መገኛ ምንጭ ወይም ጥልቅ ጉድጓድ ሆኖ እስከ 3 ኢንች ቧንቧ ከ200-5000 ሜትር ርቀት መስመር መዘርጋት፣ 25 ሜትር ከብ የውሃ ማጠራቀሚያ ጋን እና የውሃ ማደያዎች/ቦኖች ግንባታን ያካትታል፡፡

2.2.4.2 መካከለኛ የማከፋፈያ መስመር ዝርጋታ:-

የውሃው መገኛ ምንጭ ወይም ጥልቅ ጉድጓድ ሆኖ ባለ 3 ኢንች ቧንቧ 5001-8000 ሜትር ርቀት መስመር መዘርጋት፣ ከ26-50 ሜትር ከብ ውሃ የሚይዝ ጋን መስራት እና የውሃ ማደያዎች/ቦኖች ግንባታን ያካትታል፡፡

2.2.5 የእጅ ጉድጓድ ቁፋሮ፣ (Hand dug well)/HDW/ from ground water source, ግንባታና ፓምፕ ተክላ:-

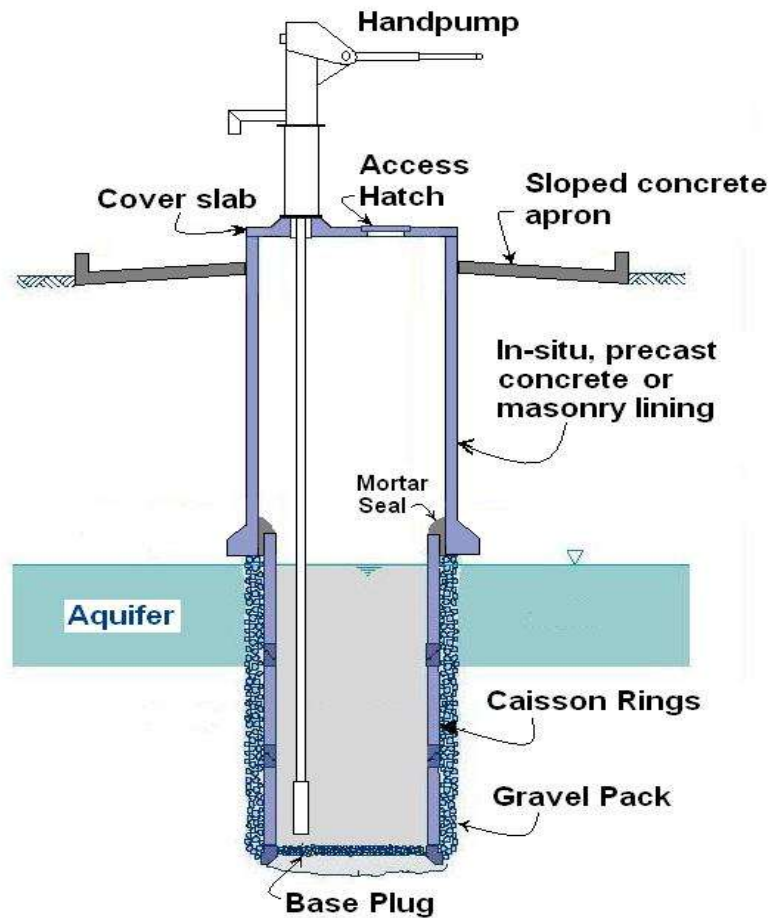
2.2.5.1 ባህላዊ ውሃ መሳቢያ ወይም የገመድ ውሃ መሳቢያ የተገጠመለት ለአንድ ቤተሰብ (በአማካይ 6 አባላት ያለው ቤተሰብን) የሚያገለግል፣ .

2.2.5.2 በእጅ የተቆፈረ ጉድጓድ ባህላዊ ውሃ መሳቢያ ወይም የገመድ ውሃ መሳቢያ የተገጠመለት እስከ 75 ሰዎች የሚያገለግል፣

2.2.5.3 በእጅ የተቆፈረ ጉድጓድ በእጅ የሚሠራ ውሃ መሳቢያ የተገጠመለት ከ76 እስከ 300 ሰዎች የሚያገለግል፣

2.2.5.4 በእጅ የሚቆፈር ትልቅ የጉድጓድ ስፋት ያለው ከአንድ በላይ የውሃ መሳቢያ የተገጠመለት ወይም በሞተር ሃይል የሚሠራ የውሃ መሳቢያ የተገጠመለት ከ301 እስከ 900 ሰዎች የሚያገለግል፣

የ እ ጅ ፓ ም ፕ

ሥዕል - 5 በእጅ የሚቆፈሩና የእጅ ፓምፕ ሊገጠምባቸው የሚችሉ የእጅ ጉድጓድ ግንባታን ከላይ በተመለከተው ስዕል እያየ/አየተመለከቱ መሥራት ይቻላል።

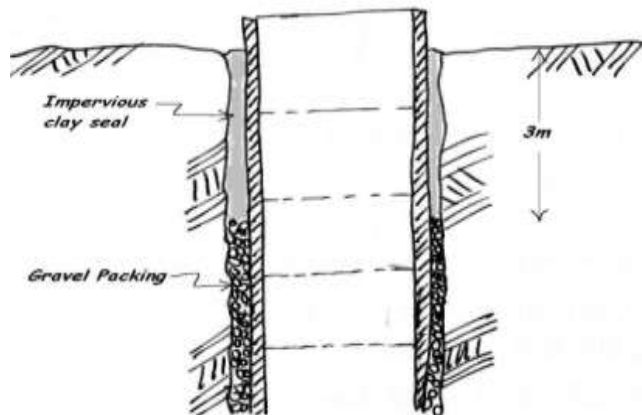
2.2.6 ሀንድ ኦገር ማንዋል ድረሊንግ (Hand ouger manual drilling)

ኦገር የሚባል የእጅ የቁፋሮ ማሽን በመጠቀም በሰው ኃይል 15-25 ሜትር ጥልቀት ያለው የውሃ ጉድጓድ ቁፋሮ ማካሄድ ማለት ነው።

የአገር እጅ መቆፈርያን በመጠቀም የውሃ ጉድጓድ ቆፋሮውን መፈተሽ አፈሩ ከወጣ በኋላ መመርመር ሥዕል - 6 ሀንድ አገር ማንዋል ድረሊንግ (Hand ouger manual drilling):

2.2.7 የእጅ ጉድጓድ ግንባታ/ኮንክሪት ማምረት፣ ኮንክሪት ማስገባት፣ የአናት ሥራና የእጅ ፓምፕ ተከላ የገመድና የዋሽር ፓምፕ እንደ አፍሪዴፍ ተከላ ሥራዎችን መሥራት፣
(Hand Pump, Rope & Washer Pump, like Afridev Pump)

ሥዕል - 7 ከቱቦ ጀርባ ሽክላ አፈርና ስብርባሪ ድንጋይ/ ጠጠር የማስገባት ሂደት

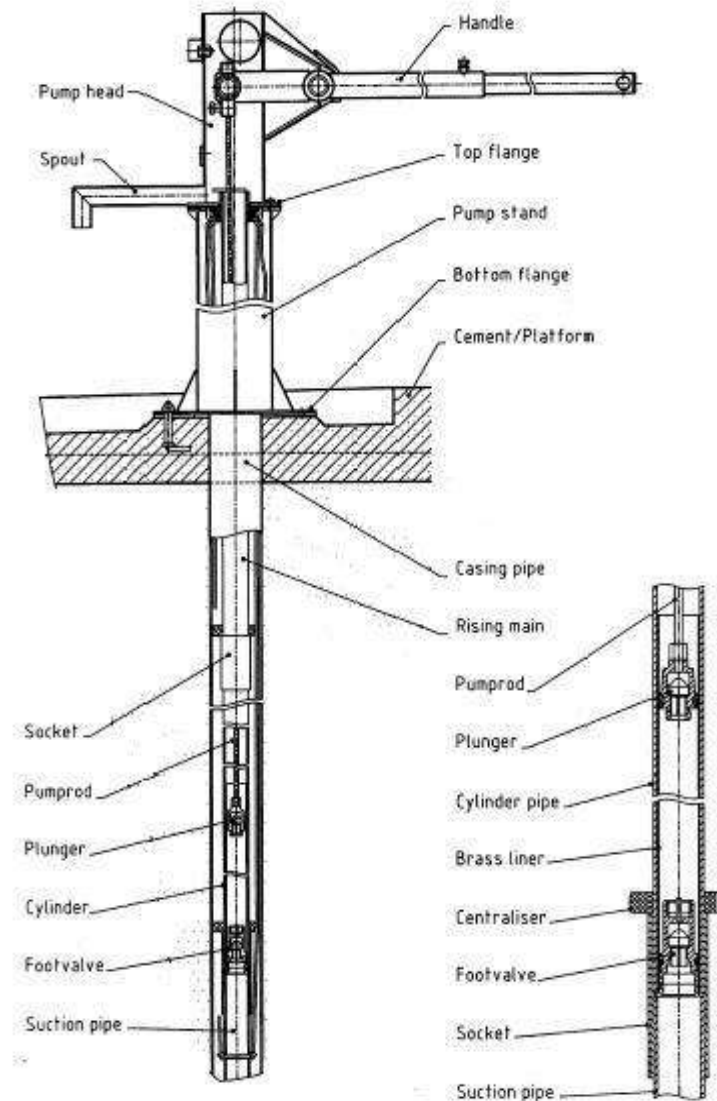

ሥዕል - 8 ኮንክሪት ቱቦ የማስገባት ሂደት

ሥዕል - 9 አሽዋ፣ጠጠርና ሲሚንት የማደባለቅ ሂደት

2.2.8 የመለስተኛ ጥልቅ ጉድጓድ (Shallow well) ፓምፕ ተከላ /Like Afridev and Indian Mark II Installation/

ሥዕል- 10 የፓምፕ ተከላ

2.2.9 በፀሐይና በንፋስ ኃይል የሚሠራ ፓምፕ ተከላ /Solar & wind-powered Pump Installation/

በፀሐይና የንፋስ ኃይል የሚሰሩ የውሃ መሳቢያ ፓምፖች በስፋት ጥቅም ላይ የዋሉ ቴክኖሎጂዎች ናቸው። በዓለም ላይ ከአንድ ሚሊዮን በላይ የሚሆኑ በንፋስ ኃይል የሚሠሩ የውሃ መሳቢያ ፓምፖች ሥራ ላይ ውለዋል።

ሥዕል- 11 በንፋስና በፀሐይ ኃይል ውሃ መሳቢያ ፓምፕ

2.2.10 የጣሪያ ላይ ውሃ ማሰባሰብ ግንባታ

ከፍተኛ የገፅ ምድርና የክርስ ምድር የውሃ ዕጥረት ባለባቸው አካባቢዎች ከጣሪያ ላይ ውሃ ለማሰባሰብ የሚካሄድ የውሃ ግንባታን ይመለከታል። የአሸንዳ ሥራንና የውሃ ማጠራቀሚያ እና ተዛማጅነት ያላቸው ሥራዎችን ያጠቃልላል።

2.2.10.1 የጣሪያ ላይ ውሃ ማሰባሰብ ግንባታ እስከ 6 ሰዎች የሚያገለግል

2.2.10.2 አነስተኛ የጣሪያ ላይ ውሃ ማሰባሰብ ግንባታ እስከ 75 ሰዎች የሚያገለግል

2.2.10.3 አነስተኛ የጣሪያ ላይ ውሃ ማሰባሰብ ግንባታ ከ76 እስከ 300 ሰዎች የሚያገለግል

2.2.10.4 መካከለኛ የጣሪያ ላይ ውሃ ማሰባሰብ ግንባታ ከ300 ሰዎች በላይ የሚያገለግል

2.2.11 ኩሬ (Pond):-

አነስተኛ ቁጥር ላላቸው ማህበረሰቦች የውሃ ዕጥረትና አዋጪ ያልሆኑ የውሃ መገኛ ባለባቸው አካባቢዎች የመጨረሻ አማራጭ የሆነ የውሃ መገኛ ነው። ውሃ መገኛዎቹም፤- የጣራ ውሃ፣ የዝናብ ወራጅ ውሃን በማሰባሰብ እና ወቅታዊ ጅረቶችን በማቀብ መሬት ላይ በመከተር/በመገደብ/ውሃ በማከም ለአገልግሎት ማዋልን ይመለከታል።

2.2.11.1 አነስተኛ ኩሬ እስከ 75 ሰዎች የሚያገለግል

2.2.11.2 መለስተኛ ኩሬ ከ76 እስከ 300 ሰዎች የሚያገለግል

2.2.11.3 መካከለኛ ኩሬ ግንባታ ከ301 እስከ 900 ሰዎች የሚያገለግል

2.2.11.3 ከፍተኛ ኩሬ ግንባታ ከ900 ሰዎች በላይ የሚያገለግል

2.2.12 ቢርካ (Birkas) :-

አነስተኛ ቁጥር ላላቸው ማህበረሰቦች የውሃ ዕጥረትና አዋጪ ያልሆኑ የውሃ መገኛ ባለባቸው አካባቢዎች የመጨረሻ አማራጭ የሆነ የውሃ መገኛ ነው። በተፋሰስ ውስጥ ያለውን ወራጅ ውሃን በማሰባሰብ ከመሬት በታች ጉድጓድ ውስጥ ከአነስተኛ እስከ መካከለኛ የማጠራቀሚያ መጠን ያላው ግንባታዎች በመገንባት በማከማቸትና በማከም ለአገልግሎት ላይ ማዋልን ይመለከታል።

2.2.12.1 አነስተኛ ቢርካ እስከ 75 ሰዎች የሚያገለግል

2.2.12.2 መለስተኛ ቢርካ ከ76 እስከ 300 ሰዎች የሚያገለግል

2.2.12.3 መካከለኛ ቢርካ ከ300 እስከ 900 ሰዎች የሚያገለግል

2.2.12.4 ከፍተኛ ቢርካ ከ900 ሰዎች በላይ የሚያገለግል

2.2.13 ሀፊር ዳም ግንባታ:-

አነስተኛ ቁጥር ላላቸው ማህበረሰቦች የውሃ ዕጥረትና አዋጪ ያልሆኑ የውሃ መገኛ ባለባቸው አካባቢዎች የመጨረሻ አማራጭ የሆነ የውሃ መገኛ ነው።

በመሬት ላይ የሚፈስ ውሃ ለማቀብ በሽለቆ ላይ አግድም ቦይ በመቆፈር በአሸዋ የውሃ ማጠራቀሚያ ከመሬት በላይ ግድብ በመገደብ ውሃ በመቆርና በማከም ለአገልግሎት ላይ ማዋልን ይመለከታል።

2.2.13.1 አነስተኛ ሀፊር ዳም ከ301 እስከ 900 ሰዎች የሚያገለግል

2.2.13.2 ከፍተኛ ሀፊር ዳም ከ900 ሰዎች በላይ የሚያገለግል

2.2.14 ከሁሉም ውሃ መገኛዎች ወንዝ/ሀይቅ የውሃ ቧንቧ የተገጠመላቸው የውሃ መገኛ

ለአነስተኛ የህብረተሰብ ክፍሎች የውሃ ዕጥረትና አዋጪ ያልሆኑ የውሃ መገኛ ባለባቸው አካባቢዎች የመጨረሻ አማራጭ የሆነ የውሃ መገኛ ነው። የወንዝና የሀይቅ ውሃ ከፍተኛ የደለል ይዘት ስላላቸውና የመበከል ዕድላቸው ከፍተኛ ስለሆነ ውሃውን ማከም አስፈላጊ ነው። ነገር ግን የውሃ ማከም ሥራ በገጠር አካባቢ ሊተገበር የሚችልና የተመጠነ መሆን ይገባዋል።

2.2.15 ስስተርን :-

ለአነስተኛ የህብረተሰብ ክፍሎች የውሃ ዕጥረትና አዋጪ ያልሆኑ የውሃ መገኛ ባለባቸው አካባቢዎች የመጨረሻ አማራጭ የሆነ የውሃ መገኛ ነው። ውሃ መቋጠር በሚያስችል ሁኔታ የሚገነባ የውሃ ማጠራቀሚያ ሲሆን የሚገነባውም የዝናብ ውሃ ለማጠራቀም ነው።

2.3 የጥገና አገልግሎት፣ የመለዋወጫ ፣የኬሚካል አቅርቦትና ሽያጭ

2.3.1 የጥገና አገልግሎት :-

በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የሚከናወኑ የጥገና አገልግሎት ሥራዎች በተገነቡ የውሃ ተቋማት ላይ ብልሽት ሲያጋጥም በጥቃቅንና

አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የሚሰሩ መለስተኛ የጥገና ሥራዎችን

ይመለከታል። እነዚህም እንደሚከተል ተዘርዝሮዋል።

1.3.1.1 የእጅ ፓምፖች ማንኛውም ዓይነት የጥገና ሥራ (Hand Pumps Maintenance)

1.3.1.2 በውሃ ተቋማት የግንባታ ሥራ (civil works) እና መልሶ ግንባታ

1.3.1.3 መስመር ጥገና (Pipe lines Maintenance)

2.3.2 የመለዋወጫና የኬሚካል አቅርቦትና ሽያጭ፡-

የመጠጥ ውሃ ተቋማት በመለዋወጫዎች ዕጦት ምክንያት አገልግሎት

መስጠት እንዳያቋርጡ መለዋወጫዎችን በመግዛትና በማከማቸት ለመጠጥ

ውሃ ተቋማት ጥገና አገልግሎት ማቅረብ እንዲሁም የውሃ ጥራት ለማስጠበቅ

የሚያስፈልጉ ኬሚካል በሚፈለግበት ወቅት በሽያጭ ማቅረብ ነው።

ክፍል- ፫

3. ለመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ሥራዎች የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ አደረጃጀት

3.1. የሰው ኃይል አደረጃጀት

በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ሊሠሩ የተለዩትን ሥራዎች መነሻ በማድረግ ኢንተርፕራይዞቹ በአባልነት ተደራጅተው በሥራው ሊሳተፉና የዘርፉን ልማት ሊያፋጥኑ የሚገባቸውም ባለሙያዎች እንዲሁ ተለይተዋል። በዚህ መሠረት በአንድ ኢንተርፕራይዝ የተለያዩ ሙያ ያላቸውና እንደስራው አስፈላጊነት የሰው ኃይል አደረጃጀት መሠረት ይደራጃሉ። ሥራውንም የሚያስተባብር/የሚመራ አንድ ሥራ አስኪያጅ ይኖራቸዋል። አባላቱም ሊያሟሏቸው የሚያስፈልጉት የዕውቀትና የክህሎት ዓይነቶች በተመሳሳይ መልኩ ተለይተዋል። ኢንተርፕራይዞቹ የሚደራጁት የአካባቢውን ተጨባጭ ሁኔታ መሠረት በማድረግ በዞን/ወረዳ/በቀበሌ እንደሚገመተው የግንባታና ጥገና ፍላጎት መሰረት በማድረግ ኢንተርፕራይዞችን ማቋቋም ይቻላል። በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ዘርፍ በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ የሚደራጁ ባለሙያዎች ሌላ የመተዳደሪያ ሥራ የሌላቸው መሆን ይገባቸዋል።

3.3.1 ለተቋማት ግንባታና ጥገና ሥራዎች የሚደራጁ ባለሙያዎች

1. አርቲፊሻል/የሠለጠኑና ወደፊት የሚሠለጥኑ ግንባቻና አናጢዎች (4ኛ ክፍል ያጠናቀቁ)፤
2. በሲቪል ምህንድስና ሙያ፣ በቧንቧ ሥራ፣ በገጠር ውሃ አቅርቦት፣ በኤሌክትሪክ መካኒክ ሙያ ከኮሌጆች፣ ከቴክኒክና ሙያ በዲፕሎማ የተመረቁ እና በማሠልጠኛ ተቋማት በሰርቲፊኬት የተመረቁ፤
3. በሲቪል፣ በውሃ ምህንድስና /Hydrolic/፣ በሀይድሮሎጂ፣ በጂኦሎጂና በውሃ አቅርቦት ከዩኒቨርሲቲ በዲግሪ የተመረቁ፤
4. የማኔጅመንት/የአካውንቲንግ/ በዲፕሎማ ወይም በዲግሪ የተመረቁ።

3.2 በዘርፉ የሴቶችና ወጣቶችን ተጠቃሚነት ማራጋገጥ

3.2.1 በዘርፉ የሴቶችን ተጠቃሚነት ማራጋገጥ

1. እንደሚታወቀው በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን አቅርቦት አንፃር ያለው ክፍተት በሴቶች ላይ ከፍተኛ የሥራ ጫና ያስከትላል። ይህም ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ተጠቃሚነታቸው ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ ፈጥሯል። ስለሆነም ሴቶች በሥራ ፈጠራ የመሳተፍ ዕድላቸውን በማሳደግ የዕለት ገቢያቸውን ለመጨመር ያስችል ዘንድ ሴቶችን በዘርፉ ማሳተፍ ያለው አስፈላጊነት ከፍተኛ ነው። ሴቶች በዕድሉ ተጠቃሚ መሆን እንዲችሉ በተለያዩ ደረጃ ያሉ የሴቶች ጉዳይ ጽ/ቤቶች አስፈላጊውን ድጋፍና እገዛ የሚደርግ ይሆናል።
2. እንደ አካባቢው ተጨባጭ ሁኔታ በኢንተርፕራይዝ ከሚደራጁ አባላት መካከል 50 ከመቶ ያላነሱት ሴቶችን እንዲያሳትፍ አስፈላጊውን ድጋፍ መስጠት ይገባል።

3.2.2 በዘርፉ የወጣቶችን ተጠቃሚነት ማራጋገጥ

እንደሚታወቀው በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን አቅርቦት ወጣቶችን በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የመሳተፍ ዕድላቸውን በማሳደግ የዕለት ገቢያቸውን ለመጨመር ያስችል ዘንድ ወጣቶችን በዘርፉ ማሳተፍ ያለው አስፈላጊነት ከፍተኛ ነው። ወጣቶች በዕድሉ ተጠቃሚ መሆን እንዲችሉ አስፈላጊውን ድጋፍና እገዛ የሚደርግ ይሆናል።

3.3 ስልጠና

በኢንተርፕራይዝ የተደራጁት አባላት መሠረታዊ የሙያ ዕውቀት ቢኖራቸውም በውሃ ሥራ ግንባታ ላይ ክህሎትና ልምድ ላይኖራቸው ስለሚችል ወደ ሥራ ከመሠማራታቸው በፊት በመስኩ በእቅድ ዝግጅት፣ በሂሳብ አያያዝ፣ በተቋማት ግንባታ፣ በጥገና፣ በሥራ ፈጠራ (small business management and business developmental strategy)፣ በንግድ አመራርና በህብረተሰብ ተሳትፎ ምንነትና አስፈላጊነት በመሳሰሉት በቂ ሥልጠና መውሰድ ይኖርባቸዋል። ስልጠናውንም በክልሉ ውሃ ሀብት ቢሮ ወይም በዞን ውሃ ማዕድንና ኢነርጂ መምሪያ ወይም በወረዳ ውሃ ማዕድንና ኢነርጂ ጽ/ቤት ወይም በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ኤጀንሲ ወይም ከሥራው ጋር ግንኙነት ባላቸው መንግስታዊ እና መነግስታዊ ያልሆኑ

ድርጅቶች ስልጠናዎችን ሊዘጋጁ ይችላሉ። ለሚሰጡትም ስልጠናዎች በሚለከተው የመንግሥት አካላት ተረጋግጦ የምስክር ወረቀት የሚሰጥ ይሆናል።

3.4 የሙያ ብቃት አሰጣጥ

በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ዘርፍ በጥቃቅንና አነስተኛ ለሚደራጁት ፈቃድ የሚሰጠው በባለድርሻ አካላት ተግባርና ኃላፊነት በሚለው ርዕስ ስር እንደተገለጸው ሆኖ ለአነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የግንባታ ፈቃድ ለጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ፣ ለአነስተኛ ኢንተርፕራይ-1 እና ለአነስተኛ ኢንተርፕራይዝ-2 በአባራ-1 አባራ-2 እና አባራ-3 በተመለከተው መሠረት ይሆናል።

ክፍል - ፬

4. የዋጋ ትመና

4.1 መሠረታዊ የዋጋ ትመና መርሆች

ዋጋ ትመና ላይ ተፅዕኖ ሊያሳድሩ የሚችሉ ሁኔታዎች (Factors affecting price setting) ለአንድ አገልግሎት ወይም ዕቃ ዋጋ ተመን ለማውጣት ከግምት ውስጥ መግባት ያለባቸው ውስጣዊ (Internal) እና ውጪያዊ (External) ተፅዕኖ የሚያሳድሩ ሁኔታዎች አሉ።

4.1.1 ውስጣዊ ተፅዕኖ የሚያመጡ (internal factors)

1. የገበያ ዓላማ (Marketing objective):- ይህም ስንል አንድ አምራች ምርቱን ወይም አገልግሎቱን ወደ ገበያ የሚያቀርበው ለምን እንደሆነ በተለምዶ ተነሳሽነቶች አሉ ይህም በገበያ ውስጥ ለመቆየት (survival)፣ የትርፍ ጣራ ለማሳደግ (profit maximization)፣ ገበያውን ለመቆጣጠር (market share leadership) እና በምርት ጥራት የበላይነት ለማግኘት (product quality leadership)፣
2. የገበያ ውህድ (Market mix):- ይህም የምርትን ዋጋ በአራት ነጥቦች ላይ መሰረት ያደርጋል፤ የዕቃ ዋጋ (product price)፣ የመሸጫ ቦታ (market place)፣ የማስተዋወቂያ ዘዴ (promotional strategies) እንዲሁም የምርቱ ዓይነት (type of product)፣
3. የምርት ወጪዎች:- ቀጥተኛ ወጪ (Direct cost) እና ቀጥተኛ ያልሆነ ወጪ (Indirect cost)፣
4. የአምራች ድርጅቱን አደረጃጀት (Organizational structure):- የድርጅቱ ትንሽነት ወይም ትልቅነት አኳያ የዋጋ አተማመን ሁኔታ ይለያያል፤

4.1.2 ውጪያዊ ተፅዕኖ (External factors) :-

1. በምርት አቅርቦት እና የምርት ፍላጎት፣
2. የተወዳደሪ ድርጅቶችን ዋጋ መሠረት ማድረግ፣
3. ሌሎች በገበያ ላይ ተፅዕኖ ሊያደርጉ የሚችሉ ነገሮች ለምሳሌ:- የመንግስት ጣልቃ ገብነት፣ የትርፍ ነጋዴዎች፣ ማህበራዊ ምልክታና ወዘተ....ናቸው።

4.2 የቁርጥ ዋጋ አዘገጃጀት ቅደም ተከተል

4.2.1 ለመጠጥ ውሃ ተቋማት ግንባታ የቁርጥ ዋጋ አዘገጃጀት

አዲስ ለሚገነቡ የመጠጥ ውሃ ተቋማት የቁርጥ ዋጋ ለማዘጋጀት መታየት ያለባቸው ነጥቦች፡-

- የፀደቀ ድርድርን /ዲዛይን/ መሠረት በማድረግ የቴክኒክ ፍላጎት መገለጫ /Technical specification/፣ የዕቃ ዝርዝር /Bill of quantity/፣ የሥራ ቅደም ተከተል እና አሠራር እንዲሁም የግንባታ ጊዜ መወሰንና ማዘጋጀት፣
- ለተዘጋጀው ሥራ የዋጋ ዝርዝር /Cost Breakdown/ ማይክሮሶፍት ኤክሴልን /Ms-Excel/ በመጠቀም ማዘጋጀት፣
- ዋጋን ቀጥተኛ /Direct/ እና ቀጥተኛ ያልሆነ ዋጋ /Indirect/ ብሎ በሁለት ክፍሎች ማዘጋጀት፣
- የሥራ ነጠላ ዋጋ = ቀጥተኛ የሥራ ዋጋ + ቀጥተኛ ያልሆነ የሥራ ዋጋ/Overhead/ + ትርፍ + ግብር
- ቀጥተኛ ያልሆነ የሥራ ዋጋ = ሳይት ቀጥተኛ ያልሆነ የሥራ ዋጋ + የዋና መሥሪያ ቤት የሥራ ዋጋ ፣

በአጠቃላይ

የሥራ ነጠላ ዋጋ = ቀዋ + ቀያ + ት + ግ

ማለትም ቀዋ ፡- ቀጥተኛ ዋጋ /Direct cost/

ቀያ ፡- ቀጥተኛ ያልሆነ ዋጋ = ሳይት ቀጥተኛ ያልሆነ የሥራ ዋጋ + የዋና መሥሪያ ቤት የሥራ ዋጋ + ትርፍ

የሥራ ነጠላ ዋጋ = ቀዋ + ቀያ + ት + ግ

ቀያ = ቀጥተኛ ያልሆነ ዋጋ = ቀዋ x 6%

ት = ትርፍ = ቀዋ x 35%

ግ = ግብር (ት x 10%)

4.2.2 ቀጥተኛ ዋጋ (ቀዋ) ስሌት

የአንድ ሥራ ቀጥተኛ ዋጋ ለማስላት መጀመሪያ ለሥራው የሚያስፈልጉ የጥሬ ዕቃ፣ የሠራተኛ እና የኮንስትራክሽን መሳሪያዎች በመለየት የእያንዳንዳቸው ዋጋ ማስላትና መደመር ያስፈልጋል፤

ቀዋ = ጥዕ + ሠ + መሣ ማለትም

ጥዕ = የጥሬ ዕቃ ዋጋ 15 % ቫትን ያካተተ ይሆናል

ሠ = የሠራተኛ ዋጋ

መሣ = የኮንስትራክሽን መሳሪያዎች የኪራይ ዋጋ

የጥሬ ዕቃ ዋጋ (ጥዕ) :-

የጥሬ ዕቃ ዋጋ ለማስላት የግብዓቱ /የዕቃው/ ዋጋ፣ የተፈቀደው መጠን ያህል ብክነት፣ የማስጫኛ እና ማውረጃ፣ እንዲሁም የማንጓዣ ዋጋን ያካተተ ይሆናል።

የጥሬ ዕቃ ዋጋ (ጥዕ) = መ x (ነዋ + ማማ + ማጓ) x ብ ማለትም

መ = የጥሬ ዕቃ መጠን

ነዋ = የጥሬ ዕቃ ነጠላ ዋጋ 15 % ቫትን ያካተተ ይሆናል

ማማ = የማውረጃ እና የማስጫኛ

ማጓ = የማንጓዣ

ብ = ብክነት በመቶኛ

የጥሬ ዕቃ መጠን (መ) :-

የአንድን ሥራ የጥሬ ዕቃ መጠን የቴክኒካል ፍላጎት መግለጫ እና ዲዛይኑን መሠረት በማድረግ የሚሰላ ይሆናል።

የጥሬ ዕቃ የነጠላ ዋጋ (ነዋ) :-

የቴክኒካል ፍላጎት መግለጫውን መሠረት በማድረግ የጥሬ ዕቃ ዋጋን ለማግኘት በሚከተለው ቅደም ተከተል መሠረት የሚገኝ መረጃን በመውሰድ ማስላት ይቻላል።

ሀ/ ማዕከላዊ ስታትስቲክስ ኤጀንሲ ከሚያወጣው የገበያ ጥናት መረጃ፣ ወይም

ለ/ የዞን/የወረዳ ፋይናንስና ኢኮኖሚ ልማት ጽ/ቤት፣ወይም

ሐ/ ቢያንስ ሶስት አባላት ማለትም ከጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ፣
ከወረዳው ውሃ ጽ/ቤት፣ ከወረዳው ፋይናንስና ኢኮኖሚ ልማት ጽ/ቤት
የተውጣጡ ባለሙያዎች በሚያደርጉት የገበያ ጥናት፣ወይም

መ/ ቢያንስ ከሶስት ህጋዊ ፈቃድ ያላቸው አቅራቢዎች ነጠላ ዋጋ
በመስብሰብና ዝቅተኛውን ዋጋ ይዞ በበላይ አካል ሲጸድቅ ይሆናል።

ሠ/ ሁሉም የጥሬ ዕቃ ዋጋ ቫት 15 % ተጨምሮ ይታሰባል።

ማማ:- የጥሬ ዕቃ ማስጫኛና ማውረጃ

ሀ/ የዕቃ ማውረጃ እና መጫኛ የፕሮጀክት ሳይቱ ከሚገኝበት ቦታ ከሚገኙ
የዞን/የወረዳ/የቀበሌ አስተዳደሮች በሚገኝ ዋጋ በመትከል፣ ወይም

ለ/ ከዞን/ወረዳ/ቀበሌ አስተዳደር ማግኘት ካልተቻለ (አለመገኘቱ መረጋገጥ
ይኖርበታል) የመጫኛ እና ማውረጃ ዋጋውን ከኅ/ሥራ ማህበራት
በሚገኝ ዋጋ በመትከል፣ ወይም

ሐ/ ከላይ ከተጠቀሱት ተቋሞች መረጃ ማግኘት ካልተቻለ ቢያንስ ሶስት
አባላት ማለትም ከጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ፣ ከወረዳው ውሃ
ጽ/ቤት፣ ከወረዳው ፋይናንስና ኢኮኖሚ ልማት ጽ/ቤት የተውጣጡ
ባለሙያዎች በሚያደርጉት የገበያ ጥናት ይሆናል።

መጓ:- ማጓጓዣ

የማጓጓዣ ዋጋ ከወረዳ/ዞን ትራንስፖርት ጽ/ቤት ማግኘት፣ወይም

ከትራንስፖርት ጽ/ቤት ማግኘት የማይቻልበት ሁኔታ ከተፈጠረ ሶስት
አባላት ማለትም ከዞን/ወረዳ ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች
ልማት ጽ/ቤት፣ ውሃ ጽ/ቤት፣ ፋይናንስና ጽ/ቤት የተውጣጡ
ባለሙያዎች የሚያደርጉትን የገበያ ጥናት በበላይ አካል በማስጸደቅ
መወሰን ይገባል።

ብ:- ብክነት

የጥሬ ዕቃ አቅርቦት ውስጥ ብክነት ካልተካተተ የብክነት መጠን 5%
ይሆናል። (1 + 5%)

ሠ:- የሠራተኛ ዋጋ

የሠራተኛ ዋጋ የሠራተኛውን የቀን ክፍያ እና ሠራተኛውን በመቅጠር ሊመጡ የሚችሉ ተያያዥ ወጪዎችን እና ክፍያዎችን የሚያካትት ይሆናል። በሰዓት የሚከፈል የሠራተኛ ክፍያ ለማስላት፡-

ሀ/ የፕሮጀክት ሳይቱ ከሚገኝበት የዞን/ወረዳ አስተዳደር ጽ/ቤት በሚገኝ መረጃ በመመሥረት፣ ወይም

ለ/ ከዞን/ወረዳ፡- ውሃ ጽ/ቤት፣ ፋይናንስ ጽ/ቤት እና ከጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ጽ/ቤት በተውጣጡ ሶስት አባላት ባሉት ኮሚቴ በሚድረግ የገበያ ጥናት መሠረት በማድረግና በበላይ አካል በማጸደቅ ይሆናል።

ከላይ በተዘረዘሩት መንገድ የተገኘውን የቀን ክፍያ ለስምንት ሰዓት በማካፈል እና ከሠራተኛ ጋር የተያያዙ ወጪዎች እንደ ኢንሹራንስ፣ ጡረታ እና ተጨማሪ ክፍያ የመሳሰሉ ወጪዎችን ለመሸፈን 40% በመጨመር የሰዓት የሠራተኛ ዋጋ ማግኘት ይቻላል።

መሣ:- የኮንስትራክሽን መሣሪያ በሰዓት የሚከፈለው ዋጋ ስሌት፡-

የኮንስትራክሽን መሳሪያዎች ዋጋ የመሣሪያዎቹን የኪራይ ወይም የግዢ ዋጋ እንዲሁም የሥራ ማስኬጃ ዋጋን ይጨምራል።

ሀ/ ተቀባይነት ያለው የኮንስትራክሽን መሣሪያ የሰዓት ክፍያ መጠን [Ethiopian Construction Practice Norme)(ECPN-5) February,1999] እና አስፈላጊ መሣሪያዎችን ለመለየትና የመሣሪያ የሰዓት የመሥራት አቅም መወሰንን በተመለከተ Building Design Enterprise Cost Estimating Guide for Building Construction: September 1992 መጠቀም

ለ/ የመሣሪያ አምራች ድርጅት ማንዋል ላይ የተቀመጠውን የመሣሪውን በሰዓት የመሥራት አቅምን መጠቀም

ሐ/ የራስ መሳሪያ ከሆነ የመሳሪያ ለመሳሪያ የሚወጣ ወጪ(Operating Cost)፣ የእርጅና ተቀናሽ Depresiation Cost)፣ የመሳሪያ ዋጋ በሰዓት (Owen Cost) ወለድን በተመለከተ የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ የማበደሪያ የወለድ መጠንን መጠቀም

ሀ/ ለኪራይ መሳሪያዎች፡- ኪራይ ዋጋ እና የነዳጅ ዋጋ ማስላት፣

ለ/ አንዳንድ ጥቃቅን የእጅ መሳሪያዎች በሰዓት የሚገባቸውን ዋጋ ለማስላት የአገልግሎት ዘመናቸውን በአንድ ዓመት ወስኖ የሰዓት ዋጋ ማዘጋጀት፡፡

4.2.3 ቀጥተኛ ያልሆነ ዋጋ (ቀያ)

ቀጥተኛ ያልሆነ ወጪ የጽ/ቤት ኪራይ፣ የጽ/ቤት ዕቃ ዕልቀት፣ የሠራተኞች ደመወዝ፣ የፖስታ መላላኪያ፣ የመብራት፣ የስልክ፣ የውሃ፣ የውሎ አበል፣ ወዘተ የመሳሰሉትን ወጪዎች ለመሸፈን የሚወጣ ክፍያ ነው፡፡ እንደ የድርጅቱ አቅምና ደረጃ እንዲሁም በእጅ ላይ በሚገኙ ፕሮጀክቶች ብዛት፣ መጠን አቅምና ደረጃ ቀጥተኛ ያልሆነ ወጪ ይለያያል፤ ቀጥተኛ ያልሆነ ዋጋ /ወጪ/ በሁለት ይከፈላል፡- እነርሱም የዋና መስሪያ ቤት እና የፕሮጀክት ሳይት በመባል ይታወቃሉ፡፡ ለጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የቀጥተኛውን ወጪ 6% ቀጥተኛ ያልሆነ ወጪ(ቀያ) ይሰላል፡፡

ቀያ፡- ቀጥተኛ ያልሆነ ዋጋ = ሳይት ቀጥተኛ ያልሆነ የሥራ ዋጋ + የዋና መሥሪያ ቤት የሥራ ዋጋ

$$\text{ቀያ} = \text{ቀዋ} \times 6 \%$$

4.2.4 ትርፍ (ት)

በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ለሚሰሩ የግንባታ ሥራዎች የቀጥተኛ ዋጋውን 35% በመቶ ለትርፍ በታሳቢነት ይወሰዳል፡፡

$$\text{ት} = (\text{ቀዋ}) \times 35\%$$

4.2.5 ግብር (ግ) = ት x 10%

4.3 የቁርጥ ዋጋ ክለሳ እና ዋጋ ማስተካከያ

4.3.1 የቁርጥ ዋጋ ክለሳ ሥነ-ስርዓት

- ወቅታዊ የሆነ የዋጋ ዝርዝር ግዢ ፈጻሚ መስሪያ ቤቱ በሚወክለው የተፈቀደለት አካል ይዘጋጃል፤
- ይህ የቁርጥ ዋጋ ወቅታዊ መሆኑን ለማረጋገጥ ግዢ ፈጻሚ አካሉ በየስድስት ወሩ የዋጋ ክለሳ ሊያደርግ ይገባዋል፤
- የተከለለው የነጠላ ዋጋ ከሚመለከተው የበላይ አካል ይሁንታ ሳያገኝ አገልግሎት ላይ አይውልም፤
- እንደ በቁርጥ ዋጋ ኮንትራት ወስዶ የሚሠራ በጥቃ/አነ/ኢንተርፕራይዝ ውል በገባባት ጊዜ ውስጥ ሥራውን ካላጠናቀቀና ተጨማሪ ጊዜ ከተፈቀደለት በነበረው በነበረው የውለታ ዋጋ ይቀጥላል፤
- የቁርጥ ዋጋ ስሌት ለሁሉም የውሃ ሥራ ግንባታ ላይ ለተሰማሩ ጥቃ/አነ/ኢንተርፕራይዞች ተግባራዊ ይሆናል፡፡

4.3.2 ወቅታዊ የዋጋ ክለሳ አዲስ ለሚጀመሩ ፕሮጀክቶች

አንድ በቁርጥ ዋጋ ግዢ መሠረት ፕሮጀክት የሚያስፈጽም ግዢ ፈጻሚ አካል የቁርጥ ዋጋው ወቅታዊ መሆኑን ማረጋገጥ እና አዲስ የሚጀመሩ ፕሮጀክቶች ወቅታዊ በሆነ ዋጋ እንዲጀመሩ ማድረግ ያለበት ሲሆን ይህ የቁርጥ ዋጋ በኮንትራት (የውል) ጊዜው ፀንቶ የሚቆይ ዋጋ መሆኑን ማረጋገጥ ይገባዋል፡፡

4.4 ለጥገና አገልግሎትና ለመለዋወጫ አቅርቦት/ሽያጭ ቁርጥ ዋጋ አተማመን

አስተማማኝና ጥራቱን የጠበቀ የመጠጥ ውሃ ለማህበረሰቡ ያለማቋርጥ ለማድረስ የመለዋወጫ አቅርቦትና የጥገና አገልግሎት ማሻሻል ውሳኔ ነው፡፡ በተለይ የውሃ ፓምፖች ክፍሎች ተንቀሳቃሽ በመሆናቸው ሊያረጁ፣ ሊሰበሩና አገልግሎት መስጠት ሊያቆሙ ስለሚችሉ በተወሰነ ጊዜ መቀየር ወይም መጠገን ይኖርባቸዋል፡፡ በተለይም የክልል ውሃ ማዕድን እና ኢነርጂ ቢሮ፣ በዞን እና በወረዳ ውሃ ማዕድን እና ኢነርጂ መምሪያ/ጽ/ቤት አማካይነት የእጅ ፓምፖችን በመጠገንና ደህንነታቸውን በመጠበቅ የአገልግሎት ዘመናቸውን ለማራዘም፣ መለዋወጫዎችን ለውሃ ሳኒቴሽን እና ሀይሂን ኮሚቴ በነፃ ሲሰጡ ቆይተዋል፡፡

ይህ እንዳለ ሆኖ የእጅ ፓምፖች ቁጥር ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨመረ በመምጣቱና በወረዳ ውሃ ማዕድን እና ኢነርጂ ጽ/ቤት ላይ ያለው የመለዋወጫ ክምችት ዕጥረት በመከሰቱ አገልግሎት የማይሰጡ የውሃ ተቋማት እንዲበራከቱ ሆኗል። በተጨማሪ የውሃ ተቋማት ብልሽት አሁን ካለበት 15.5 በመቶ ወደ 7 ከመቶ በታች ዝቅ እንዲል ማድረግ ሌላው በዕ.ት.ዕ - 2 የተቀመጠ ግብ ነው። የመለዋወጫ አቅርቦት ችግሮች ለመፍታት ተከታታይነት ያላቸው የመለዋወጫ አቅርቦትንና የጥገና አገልግሎትን ህብረተሰቡ በአቅራቢያው ማግኘት ማድረግ አስፈላጊ በመሆኑ የዋጋ ትመና ስሌት ተዘጋጅቷል።

4.4.1 ለጥገና የሙያ ክፍያ የቁርጥ ዋጋ አተማመን

ለጥገና አገልግሎት የዋጋ ትመና ለመሥራት የሙያተኛው የቴክኒክ ክህሎት፣ የጉልበት ዋጋ ትልቅ ድርሻ የሚኖረው ሲሆን ይህም እንደ የአካባቢው ሁኔታ የሚለያይ ይሆናል። በዚሁም መሠረት የአንድ የውሃ ተቋም የጥገና አገልግሎት ዋጋ ትመና ለመሥራት የሚከተሉት ነጥቦች ታሳቢ ሊደረጉ ይገባል፡-

1. አንድ የጥገና ሥራ ለመስራት የሚፈጀው ሰዓት፣
2. ለአንድ ሙያተኛ በሰዓት የሚከፈለው ክፍያ መጠን፣
3. ለጥገና ሥራው የሚያስፈልግ የሙያተኛ በዛት፣
4. ጥገና የሚከናወንበት ተቋም ርቀት፣

ለጥገና ሥራ በአንድ ሠራተኛ የሚያስፈልግ ወጪ እንደሚከተለው ቀርቧል

$$ሠዋ = (ዋሰ) \times (1 + \text{ሥጥ} + \text{ት}) \times (\text{ጠሰ})$$

ሠዋ = ለአንድ የጥገና ሰራተኛ የሚወጣ ወጪ (cost per employee)

ዋሰ = ሙያተኛው በሰዓት የሚከፈለው የክፍያ መጠን (Hourly labour rate)

ሥጥ = ከሥራው ሊገኝ የሚገባ ጥቅም በመቶኛ (Benefit ratio)

ጠሰ = ጥገናው የሚፈጀው አጠቃላይ ሰዓት (Total number of maintenance hours)

ት = የትራንስፖርት ወጪ (Transport cost)

ለጥገና ሥራ ለጠቅላላ ሠራተኛ የሚያስፈልግ ወጪ እንደሚከተለው ቀርቧል፤

$$\text{ጠሠዋ} = \text{ሠዋ1} + \text{ሠዋ2} + \text{ሠዋ3} \dots \text{etc}$$

ለምሳሌ:- ለአንድ የእጅ ፓምፕ ጥገና (Indian mark II) ከፍተኛውን የጥገና ሥራ ታሳቢ ብናደርግ

ሀ/ ሶስት መያተኞች ቢያስፈልጉ

ለ/ በሰዓት እንደ ቅደም ተከተላቸው ብር 20፣50፣80 ቢከፈላቸው፣

ሐ/ ያልተሠራበት ሰዓት /Downen time/ 40 በመቶ ታሳቢ በማድረግ,

መ/ የትራንስፖርት ወጪ ለአንድ ሰው በ5 ኪ.ሜ ብር 10 ታሳቢ ቢሆን ጠቅላላ

ርቀት 25 ኪ.ሜ ቢሆን ጠቅላላ የትራንስፖርት ወጪ ለአንድ ባለሙያ

$25/5 \times 10 =$ ብር 50 ይሆናል፣

- በጠቅላላ ሥራው ለመሥራት የሚፈጀው ጊዜ 8 ሰዓት ቢሆን፣

ለ3 መያተኛ የሚያስፈልግ ወጪ ጠሠዋ $= (20+30+40) \times (1+0.4) \times 8 + (50 \times 3)$

ጠሠዋ = ብር 1138 ይሆናል።

4.3.2 መሰረታዊ የዋጋ ትመና ሂደት

ለመለዋወጫ አቅርቦት-ለመለዋወጫ አቅርቦትና ሽያጭ የቁርጥ ዋጋ ትመና ስሌት ለመሥራት ከዚህ በታች በሰንጠረዥ የተዘረዘረውን የዋጋ ትመና ቀመር መሠረት በማድረግ ማከናወን ይቻላል፡፡

ሠንጠረዥ-1 ለመለዋወጫ አቅርቦትና ሽያጭ የቁርጥ ዋጋ አተማመን ለመሥራት የሚያስፈልጉ ግብዓቶችና ቀመር

መግለጫ	ምርመራ
የትራንስፖርት ወጪ (ት)	የመለዋወጫ ግዢ፣ በሚከናወንበት ወቅት ለመለዋወጫዎች ማንጓዣ የሚወጣ፤
የሥራ ማስኬጃ ወጪ (ሥማ)	የሠራተኛ ክፍያ፣ ውሎ አበል፣ የመጋዘን ኪራይ፣ የደረሰኝ ማሳተሚያ፣ የፎቶ ኮፒ፣ የስልክና መሳል ወጪዎች፤
የትራንስፖርትና የሥራ ማስኬጃ ወጪ $ትሥማ = ት + ሥማ$	ጠቅላላ የትራንስፖርትና የሥራ ማስኬጃ ወጪ ድምር፤
የመለዋወጫዎች ብዛት (ብ)	በዓመት ውስጥ ሊሸጡ የሚችሉ መለዋወጫዎች ብዛት፤
ለአንድ መለዋወጫ የትራንስፖርትና የሥራ ማስኬጃ ወጪ $ትሥማ አ = ትሥማ / ብ$	ለአንድ መለዋወጫ የሚወጣ የትራንስፖርትና የሥራ ማስኬጃ ወጪ፤
የመለዋወጫዎች መግዣ ነጠላ ዋጋ (ዋ)	አንድ መለዋወጫ የተገዛበት ነጠላ ዋጋ፤
መሠረታዊ መሸጫ ዋጋ $መዋ = ትሥማአ + ዋ$	ትርፍና መጠባበቂያ ሳይጨምር የመለዋወጫ መሸጫ ዋጋ፤
መጠባበቂያ (መጠ)	የመሠረታዊ መሸጫ ወጪ 10 በመቶ በታሳቢነት የሚያዝ፤
መጠባበቂያ ጨምሮ መሠረታዊ መሸጫ ዋጋ $መመዋ = መዋ + መጠ$	መለዋወጫ ጠቅላላ ወጪንና መጠባበቂያን ሽፍኖ ያለ ትርፍ የሚሸጥበት ዋጋ፤
የትርፍ ስሌት ጠቅላላ መሠረታዊ መሸጫ ዋጋ 15 በመቶ ይሆናል	መጠባበቂያ ጨምሮ ጠቅላላ የመሰረታዊ መሸጫ ዋጋ 15 በመቶ፤
ትርፍ $ትፍ = መመዋ \times 0.15$	መሠረታዊ የመሸጫ ዋጋ 15 በመቶ ትርፍ፤
ታክስና ግብር (ታግ)	መሠረታዊ የመሸጫ ዋጋ 15 በመቶ ግብር፤
የአንድ መለዋወጫ ዋጋ $መዋአ = መመዋ + ትፍ + ታግ$	መጠባበቂያ፣ ትርፍና ግብርን ጨምሮ የነጠላ መለዋወጫ ዋጋ፤

ክፍል - ፩

5. የማኑዋሉ አተገባበር

ይህን ማንዋል ተግባራዊ ለማድረግ የተለያዩ ባለድርሻ አካላት ቅንጅታዊ አሰራር ሊኖር ይገባል። በዚህ መሠረት የዚህ ማንዋል ዋነኛው አስተግባሪ የሚሆነው የመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ዳይሬክቶሬት ነው። ስለዚህም ዳይሬክቶሬቱ ይህንን ሥራ ለመተግበር እንዲቻል ሥራውን ለሚመለከተው የሥራ ክፍል ኃላፊነት ሊሰጥ ይገባል። ኃላፊነቱን የወሰደውም የሥራ ክፍል የዚህን ቁርጥ ዋጋ አተገባበር የሚከታተል ባለሙያ መድቦ ሥራው ተጠያቂነት ባለበት ሁኔታ መከናወን ይገባዋል። ለጅማሮ በዞን/በወረዳ/በቀበሌ ደረጃ በሚዘጋጀው ቁርጥ ዋጋ መሠረት በአካባቢው ለተደራጁ ኢንተርፕራይዞች ኮንትራት የሚሰጥ ሲሆን በሂደት ኢንተርፕራይዞች ሲበራከተና ሲጠናከሩ በአካባቢው ያሉ ኢንተርፕራይዞች እርስ በርስ በማወዳዳር ለአሸናፊ ኢንተርፕራይዝ ኮንትራት የሚሰጥ ይሆናል። ይህም ኢንተርፕራይዞች ተወዳድሮ በማሸነፍ ሥራ የማግኘት ልምዳቸውን የሚያዳብርላቸው አሰራር ይሆናል። ይህንን ሥራ ለማከናወን ዳይሬክቶሬቱ ሌሎች ባለድርሻ አካላትን አስተባብሮ በተቀመጠላቸው የሥራ ኃላፊነት እንዲሰሩ በማስተባበር ሥራውን ማከናወን ይገባዋል። በዚህ መሠረት የባለድርሻ አካል ተግባርና ኃላፊነት ከዚህ በታች ቀርቧል፡-

5.1 የባለድርሻ አካላት ተግባርና ኃላፊነት

በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች በሚሠሩ የውሃ ሥራዎች ዙሪያ አስተዋጽኦ የሚያደርጉ በርካታ መንግስታዊና መንግስታዊ ያልሆኑ አጋር አካላት አሉ። ከእነዚህም ውስጥ ዋነኞቹ የውሃ፣ መስኖና ኤሌክትሪክ ሚኒስቴር፣ የክልል ውሃ ሀብት ልማት ቢሮዎች፣ የክልል ጥ/አ/ኢ/ ኤጀንሲዎች፣ የዞንና የወረዳ ውሃ ሀብት ልማት መምሪያና ጽ/ቤቶች፣ የዞንና የወረዳ ጥ/አ/ኢ/ል/ መ/ቤቶች፣ የአነስተኛ ብድርና ቁጠባ ተቋማት፣ በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ሥራዎች የሚደራጁት ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች፣ መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶችና የውሃ ተጠቃሚ የህብረተሰብ ክፍሎች ናቸው። እነዚህ የተዘረዘሩት ተቋማት በዘርፉ ልማት ላይ የተለያዩ ተግባርና ኃላፊነቶች አሏቸው። የተቋማቱ ተግባርና ኃላፊነቶቻቸውን በአግባቡ መወጣት ለዘርፉ ልማትና ለፕሮግራሙ መሳካት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደርጋል። የተቋማቱ ተግባርና ኃላፊነቶች እንደሚከተለው በዝርዝር ቀርበዋል።

5.1.1 የውሃ፣ የመስኖና የኤሌክትሪክ ሚኒስቴር ተግባርና ኃላፊነት

- ሀ. እንደአስፈላጊነቱ ለዚህ ሥራ የሚውሉ ማኑዋሎችንና መመሪያዎችን ያዘጋጃል፤
- ለ. ማንዋሉ በሚገባ ሥራ ላይ እንዲውል የሚመለከታቸውን ሁሉ በበላይነት ያስተባብራል፤
- ሐ. ለማንዋል ተፈጻሚነት የሚያግዙ ለባለሙያዎች/ለአሠልጣኞች ሥልጠና፣ የልምድ ልውውጥ እና የውይይት መድረክ ፕሮግራም ያዘጋጃል፤
- መ. ለመጠጥ ውሃ ተቋማት አገልግሎት የሚውሉ ቀላል ቴክኖሎጂዎችን ያስተዋውቃል፤
- ሠ. ለማንዋሉ መሳካት ከክልሎች ጋር በመሆን መንግስታዊና መንግስታዊ ላልሆኑ ድርጅቶች አስፈላጊውን ድጋፍ ያደርጋል፤
- ረ. አስፈላጊ ሆኖ ስገኝ ይህንን ማንዋል ያሻሽላል፡፡

5.1.2 የፌዴራል ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ ኤጀንሲ

- ሀ. እንደአስፈላጊነቱ ለማንዋሉ ተግባራዊነት የሚያግዙ ማኑዋሎችንና መመሪያዎችን ያዘጋጃል፤
- ለ. የሚቋቋሙት ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች በዘርፉ ለሚያደርጉት ተሳትፎ ውጤታማነት የክልል ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ኤጀንሲዎችን እና የሚመለከታቸውን ሁሉ ያስተባብራል፤
- ሐ. የውይይት መድረክ እና የልምድ ልውውጥ ፕሮግራም ያዘጋጃል፤
- መ. ለጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች በዘርፉ ለሚያደርጉት ተሳትፎ ውጤታማነት አስፈላጊውን ክትትልና ድጋፍ ያደርጋል፡፡

5.1.3 የክልል ውሃ ቢሮዎች፣

- ሀ. በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የሊሠሩ ሥራዎችን ለይቶ ዕቅድና ይይዛል በጀት ይመድባል፤
- ለ. የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞችን የሚከታተል ባለሙያ ይመድባል፤

- ሐ. ለሚመለከታቸው አካላት ማንዋሉን የማስተዋወቅ ሥራ እና ውይይት መድረክ ያካሂዳል፤ በዘርፉ ለአስልጣኞች ስልጠና ይሰጣሉ፤
- መ. የግንባታ መሣሪያዎችን፣ የመለዋወጫ ዕቃዎችንና ኬሚካሎችን ከሀገር ውስጥ ወይም ከውጭ ተገዝተው የሚቀርቡበትን ሁኔታ ያመቻቻል።
ዘላቂ የግንባታ መሣሪያዎችን፣ የመለዋወጫ ዕቃዎችንና ኬሚካሎችን አቅርቦት እንዲኖር አስፈላጊውን ስርዓት ይዘረጋል። የብድር አሰጣጥና አመላለስን በተመለከተ ከማይክሮ ፋይናንስ ጋር በሚደረገው ውል ስምምነት እንዲፈጸም ያደርጋል።
- ሠ. ለሚደራጁ ኢንተርፕራይዝ የሙያ ብቃት ማረጋገጫ ይሰጣል ወይም ውክልና ለዞን/ ለወረዳ ውሃ ጽቤቶች ይሰጣሉ።
- ረ. መልካም ተመክሮ ያላቸው ኢንተርፕራይዞች እንዲለዩ ያደርጋል ለተለዩትም ዕውቅና በመስጠት የማበረታቻ ሽልማት ይሰጣል፤ የተገኘውንም መልካም ተሞክሮ ወደ ሌሎች እንድስፋፋ ያደርጋል፤
- ሰ. ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞችን በመከታተል ድጋፍ ያደርጋል።

5.1.4 የዞን/የወረዳ ውሃ መምሪያ/ጽ/ቤት ተግባርና ኃላፊነት

- ሀ. በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች እንዲሰሩ የተለዩ ሥራዎችን በዕቅድና በጀት መሠረት በማድረግ የሚገነቡ የውሃ ተቋማት የነጠላ ቁርጥ ዋጋ ኮንትራት መስጠት የሚያስችል የግንባታ ዋጋ ተመን ይህንን ማንዋል መሠረት አድርጎ አዘጋጅቶ ያወጣል። ነጠላ ቁርጥ ዋጋውን ለማዘጋጀት የተጠቀሙበትን መነሻ መረጃዎች በአግባቡ ይይዛል።
- ለ. ለኮንትራክተሮች በኮንትራት ሥራዎች ሲሰጡ በጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ሊሠሩ የሚችሉት ሥራዎች ተለይተው በከፊል ኮንትራት (subcontract) ሥራውን በወሰደው ተቋራጭ አማካኝነት ለጥቃቅንና አነስተኛ እንድሰጥ ያደርጋል፤
- ሐ. የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞችን የሚከታተል ባለሙያ ይመድባል፤
- መ. ለሚመለከታቸው አካላት ማንዋሉን የማስተዋወቅ ሥራ እና ውይይት መድረክ ያካሂዳል፤ ለኢንተርፕራይዞች አስፈላጊው ስልጠና እንዲያገኙ ያደርጋል፤

ሠ. የግንባታ መሣሪያዎች፣ የመለዋወጫ ዕቃዎችንና ኬሚካሎችን አቅርቦት በተዘረጋው ስርዓት መሠረት ሥራ ላይ እንዲውል ያደርጋል። ብድር አሰጣጥና አመላለስን በተመለከተ ከማይክሮ ፋይናንስ ጋር በተደረገው የውል ስምምነት መሠረት ይተገብራል።

ረ. ከክልሉ በተሰጠው ውክልና በማንዋሉ መሠረት ለተደራጁ ኢንተርፕራይዝ የሙያ ብቃት ማረጋገጫ ይሰጣል።

ሰ. መልካም ተመክሮ ያላቸው ኢንተርፕራይዞች እንዲለዩ ያደርጋል። የተለዩትንም ኢንተርፕራይዞች መልካም ተመክሮአቸውን ቀምሮ ለክልል በማቅረብ እውቅና እንዲያገኙ ያደርጋል። የተገኘውንም መልካም ተመክሮ ወደ ሌሎች እንድስፋፋ ያደርጋል፤

ሸ. ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞችን በመከታተል ድጋፍ ያደርጋል።

5.1.5 የክልል ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ኤጀንሲ ተግባርና ኃላፊነት

ሀ. የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ስትራቴጂን ለማፋጠን የተዘጋጁ የድጋፍ ማዕቀፎችና የአቅም ግንባታ መርሀ ግቦች መሠረት ድጋፍ እንዲያገኙ ያደርጋል። ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች በዘርፉ ለሚያደርጉት ተሳትፎ ውጤታማነት የሚመለከታቸውን ሁሉ ያስተባብራል፤

ለ. የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ወደ ሥራ እንዲገቡ ከአነስተኛ የፋይናንስ አቅራቢ ተቋማት ጋር በመተባበር የብድር አገልግሎት ያመቻቻሉ፤

ሐ. የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የሂሳብ አያያዝና የኦዲት አገልግሎት እንዲያገኙ ያደርጋሉ።

መ. የውይይት መድረክ እና የልምድ ልውውጥ ፕሮግራም ያዘጋጃል፤

ሠ. ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች በዘርፉ ለሚያደርጉት ተሳትፎ ውጤታማነት አስፈላጊውን ክትትልና ድጋፍ ያደርጋል።

5.1.6 የዞን /የወረዳ ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ልማት ጽ/ቤቶች ተግባርና ኃላፊነት

ሀ. በኢንተርፕራይዝ የሚደራጁትን አባላት ከዞን/ወረዳው ውሃ ጽ/ቤት ጋር በመሆን እንዲደራጁ ያደርጋል፤

- ለ. የቢዝነስ ሥራ አመራር ኢንተርፕረናይንስና የሂሳብ አያያዝ ሥልጠና እንዲያገኙ ያደርጋል እንዲሁም የምክር አገልግሎት ይሠጣል፤
- ሐ. የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ወደ ሥራ እንዲገቡ ከአነስተኛ የፋይናንስ አቅራቢ ተቋማት ጋር በመተባበር የብድር አገልግሎት ተከታትሎ ያስፈጽማል፤
- መ. የኢንተርፕራይዞችን የአዋጭነት ጥናት /Business Plan/ ዝግጅት ላይ ድጋፍ ያደርጋል፤
- ሠ. ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች በዘርፉ ለሚያደርጉት ተሳትፎ ውጤታማነት አስፈላጊውን ክትትልና ድጋፍ ያደርጋል፡፡

5.1.7 የአነስተኛ ብድርና ቁጠባ ተቋማት ተግባርና ኃላፊነት

- ሀ. የተለያዩ የቁጠባ ዘዴዎችን በማስተዋወቅና ቁጠባን በማበረታታት ለተበዳሪዎች የብድር አቅርቦትን ያመቻቻል፤
- ለ. ከጥ/አ/ኢ ጽቤቶች ጋር በጋራ በመሆን የኢንተርፕራይዞችን የአዋጭነት ጥናት/Business Plan/ ያፀድቃል፤
- ሐ. ለኢንተርፕራይዞች የብድርና ቁጠባ አገልግሎት ያመቻቻል፤
- መ. አገልግሎቶችን በቅልጥፍና ይሠጣል፡፡ ብድር በወቅቱ እንዲመለስ ክትትልና ድጋፍ ያደርጋል፡፡

5.1.8 ጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች ተግባርና ኃላፊነት

- ሀ. በብድር ተገዝተው የተረከቧቸውን የግንባታ መሣሪያዎችና የመለዋወጫ ዕቃዎች በአግባቡ ይይዛሉ፤
- ለ. ከወረዳው ውሃ ጽ/ቤት ወይም ከተጠቃሚው ህብረተሰብ ጋር እንዳግባቡ የግንባታና የጥገና ሥራ ውል ይዋዋላሉ፤ ሥራዎቻቸውንም በጥራትና በቅልጥፍና አከናውነው በውሉ መሠረት በወቅቱ ያስረክባሉ፤
- ሐ. ለገነቧቸው ተቋማት በውሉ መሠረት ዋስትና ይሠጣሉ፤ በዋስትናው ጊዜ የተበላሹ ሥራዎችንም ይጠግናሉ፤
- መ. ለግንባታና ለቁሳቁስ መግዣ የተበደሩትን ገንዘብ በአግባቡ ሥራ ላይ ያውላሉ፤ ብድሩንም ከሚከፈላቸው በመቀነስ በየወቅቱ ይመልሳሉ፤
- ሠ. ከሚያገኙት ትርፍም የተወሰነውን በፋይናንስ ተቋማት ይቆጥባሉ፤

- ረ. የአዋጭነት ጥናት /Business Plan/ አዘጋጅተው ለአነስተኛ ብድርና ቁጠባ ተቋማት ያቀርባሉ፤
- ሰ. ስለ ሥራ አፈጻጸማቸው ከወረዳው ውሃ ጽ/ቤት በሚሰጣቸው ቅጽ/ፎርማት መሠረት ለወረዳው ውሃ ጽ/ቤት በየሩብ ዓመቱ ሪፖርት ያቀርባሉ፤
- ሸ. በውሃ ሴክተሩ ውስጥ ተዋውለው በሚሰሩት ሥራ ላይ ለሚደርስ የሥራ መጓተት፣ የጥራት ጉድለት፣ የንብረት ብክነትና የመሳሰሉት ጉዳዮች በውሉ መሠረት ተጠያቂ ይሆናሉ፡፡

5.1.9 መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች/መያዶች/ ተግባርና ኃላፊነት

- ሀ. ህብረተሰቡ የውሃ ተቋማት እንዲያስገነባና የንጹህ ውሃ ተጠቃሚ እንዲሆን ቅስቀሳ በማድረግ ፍላጎት መፍጠር፤
- ለ. የቴክኒክ እገዛና የምክር አገልግሎት ለኢንተርፕራይዞች መስጠት፤
- ሐ. በመያድ የሚተገበሩ መጠጥ ውሃ ግንባታ ፕሮጀክቶች መካከል በጥቃቅንና አነስተኛ ሊሰሩ የሚችሉትን ለይቶ በማንዋሉ መሠረት በቁርጥ ዋጋ ለኢንተርፕራይዞቹ ቅድሚያ መስጠት፤

5.1.10 የውሃ ተጠቃሚ የህብረተሰብ ክፍሎች ተግባርና ኃላፊነት

- ሀ. ለግንባታ ግብዓት የሚያስፈልጉና በህብረተሰቡ ሊቀርቡ የሚገባቸውን ቁሳቁሶች በወቅቱ ማቅረብ፤
- ለ. ለሥራ ማስኬጃና ለጥገና ወጪዎች በቋሚነት ገንዘብ ማዋጣትና በፋይናንስ ተቋማት ማስቀመጥ፤
- ሐ. ውሃ ተቋም በእንስሳትና በሕፃናት ጉዳት እንዳይደርስበት አጥር ማጠርና የጥበቃ ሠራተኛ መቅጠር፤
- መ. የውሃ ተቋማት ግንባታ ቦታ በባለሙያዎች ሲመረጥ መሳተፍ እና ግንባታ ሲካሄድ ሰው በየተራ በመመደብ ክትትል ማድረግ፤
- ሠ. እንዳግባቡ ከጥ/አ/ኢንተርፕራይዞች ጋር የግንባታ ውል መያዝና አፈጻጸሙን ከወረዳ ውሃ ጽ/ቤት ባለሙያዎች ጋር በመሆን መከታተል፤

ረ. ከወረዳ ባለሙያ ጋር በመሆን በመንደር ደረጃ/በቤተሰብ ለሚገነባ የውሃ ተቋም የቁርጥ ዋጋ በማውጣቱ ሂደት ላይ ይሳተፋል ከኢንተርፕራይዞች ጋርም ይዋዋላል፤

ሰ. የቁፋሮና አፈር የመመለስ ሥራ ያከናውናል።

5.1.11 በየደረጃው የሚገኙ የሴቶችና ወጣቶች ጽ/ቤቶች

ሀ. በመጠጥ ውሃና ሳኒቴሽን ዘርፍ የሴቶችና ወጣቶች ተሳትፎንና ተጠቃሚነታቸውን ያረጋግጣሉ፤

ለ. የሴቶችና ወጣቶች በዘርፉ ያለውን የሥራ ዕድል ለመጠቀም እንዲደራጁ፤ ምክር ይሰጣሉ ድጋፍ ያደርጋሉ ያመቻቻሉ፤

አባሪ-1

ሠንጠረዥ- 2 የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የውሃ ነክ ሥራዎች ግንባታ ሥራ ተቋራጭ የሰው ኃይል ደረጃ አወሳሰን መስፈርት

ተ ቁ	የኢንተርፕራይዝ አደረጃጀት ደረጃ መለያ	የውሃ ሥራዎች አደረጃጀት ደረጃ	
		የሚሠራው የሥራ ዓይነቶች	ማሟላት ያለበት መስፈርት
1	ጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ ጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ ከ1 እስከ 5 ሰዎች ያለው እና እስከ ከብር 100,000 ካፒታል ያለው ድርጅት ነው።	<ol style="list-style-type: none"> ነባር የውሃ ተቋማት የማስፋፋት ሥራ (የተዘረዘሩትን ሥራዎች) ምንጭ በቦታው ግንባታ <ol style="list-style-type: none"> አነስተኛ ምንጭ ማጎልበት እስከ 75 ሰዎች የሚያገለግል ምንጭን በቦታው የማልማት/የማጎልበት ሥራ ነው፤ መለስተኛ ምንጭ ማጎልበት መጠኑ ከ76 እስከ 300 ሰዎች የሚያገለግል በቦታው ምንጭን የማልማት/የማጎልበት ሥራ ነው፤ ከፍተኛ ምንጭ ማጎልበት መጠኑ ከ301 እስከ 900 ሰዎች የሚያገለግል በቦታው ምንጭን የማልማት/የማጎልበት ሥራ ነው፤ የእጅ ጉድጓድ ቁፋሮ፤ <ol style="list-style-type: none"> የእጅ ጉድጓድ ቁፋሮ፤ (Hand dug well)/HDW/ from ground water source, ግንባታና ፓምፕ ተከላ፡- የእጅ ጉድጓድ ግንባታ/ኮንክሪት ማምረት፤ ኮንክሪት ማስገባት፤የአናት ሥራና የእጅ ፓምፕ ተከላ የገመድና የዋሽር ፓምፕ እንደ አፍሪኤፍ ተከላ ሥራዎችን መሥራት፤ (Hand Pump, Rope & Washer Pump, like Afridev Pump) ምንጭ በቦታው ግንባታ እስከ 200 ሜትር ርዝመት ሀንድ ኦገር ማንዋል ድረሊንግ (Hand ouger manual drilling) የጣሪያ ላይ ውሃ ማስባሰብ ግንባታ ኩሬ (Pond) ግንባታ ቢርካ (Birkas) ግንባታ ስስተርን ግንባታ 	<ol style="list-style-type: none"> አንድ አነስተኛ ቢሮ ለተዘረዘሩት ሥራዎች ከአባላቱ ወይም በቅጥር ቢያንስ አንድ ሰው ኮንትራት በሚወሰደው ሥራ የሰለጠነ አርቲፊሻል/የሠለጠኑና ወደፊት የሚሠለጥኑ ግንባቻና አናጢዎች (4ኛ ክፍል ያጠናቀቁ)፤ በቧንቧ ሥራ ከቴክኒክና ሙያ የተመረቀ Level - I እና ከዚያ በላይ በግንባታ ሙያ ከቴክኒክና ሙያ የተመረቀ Level - I እና ከዚያ በላይ ፌሪያ በሲቪል ምህንድስና ሙያ በዲፕሎማ የተመረቀ፤ በገጠር ውሃ አቅርቦት በዲፕሎማ/በዲግሪ የተመረቀ/ች፤ ኤሌክትሮ መካኒክ ሙያ ከኮሌጆች፤ ከቴክኒክና ሙያ በዲፕሎማ የተመረቁ በማሠልጠኛ ተቋማት በሰርቲፊኬት የተመረቁ፤

2	አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ - 1	አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ ከ6 እስከ 15 ሰዎች ያለው እና ከብር 100,001 እስከ 500000 ሚሊየን ካፒታል ያለው ድርጅት ነው።	<ol style="list-style-type: none"> 1. በጥቃቅን ኢንተርፕራይዞች የሚሠሩ ሥራዎች በሙሉ፤ 2. ምንጭ ከመስመር ግንባታ እስከ 4000 ሜትር ርዝመት 3. የማከፋፈያ መስመር መዘርጋት <ol style="list-style-type: none"> 3.1 አነስተኛ የማከፋፈያ መስመር ግንባታ 3.2 መካከለኛ የማከፋፈያ መስመር ግንባታ፤ 4. አነስተኛ ሀፊር ዳም ከ301 እስከ 900 ሰዎች የሚያገለግ ግንባታ 5. የጥገና አገልግሎት፤ 6. የመለዋወጫና የኬሚካል አቅርቦትና ሽያጭ፡- 	<ol style="list-style-type: none"> 1. የጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ ከተዘረዘሩ ባለሙያዎች እንደተጠበቁ ሆነው በተጨማሪ፤ 2. ቢያንስ አንድ ቢሮ 3. የተሟላ የቢሮ ዕቃና ስልክ ያለው፤ 4. ለሥራው አስፈላጊ የሆኑ የመሥሪያ 5. ካፒታል 6. ለተዘረዘሩት ሥራዎች ከአባላቱ ወይም በቅጥር ቢያንስ አንድ ሰው ለኮንትራት ለሚወሰደው ሥራ የሰለጠነ 7. እንዳስፈላጊነቱ <ol style="list-style-type: none"> 7.1 የማኔጅመንት ባለሙያ 7.2 የአካውንቲንግ ባለሙያ 7.3 የአስተዳደር ባለሙያ (በዲፕሎማ ወይም በዲግሪ የተመረቁ)።
---	--------------------	---	---	--

3	አካላዊ አገልግሎት - 2	አካላዊ አገልግሎት h16 እስከ 30 ሰዎች ያለው እና ከብር 500,001 እስከ 1.5 ሚሊየን ካፒታል ያለው ድርጅት ነው።	1 በአካላዊ አገልግሎት -1 ተዘረዘሩ ሥራዎች በሙሉ፤ 2 የመለስተኛ ጥልቅ ጉድጓድ (Shallow well) ፓምፕ ተከላ /Like Afridev and Indian Mark II Installation/ 3. በፀሐይና በንፋስ ኃይል የሚሠራ ፓምፕ ተከላ /Solar & wind-powered Pump Installation/ 4. ከፍተኛ ሀፊር ዳም ከ900 ሰዎች በላይ የሚያገለግል	1. አካላዊ አገልግሎት - 1 ከተዘረዘሩ ባለሙያዎች እንደተጠበቁ ሆነው በተጨማሪ፤ 2. በሲቪል በዲግሪ የተመረቀ/ች፤ 3. በውሃ ምህንድስና /Hydrolic/ በዲግሪ የተመረቀ/ች፤ 4. ሀይድሮሎጂስት በዲግሪ የተመረቀ/ች፤ 5. የማኔጅመንት (በዲፕሎማ ወይም በዲግሪ የተመረቀ/ች) 6. የአካውንቲንግ (በዲፕሎማ ወይም በዲግሪ የተመረቀ/ች) 7. የአስተዳደር ባለሙያ (በዲፕሎማ ወይም በዲግሪ የተመረቀ/ች)።
---	-----------------	---	---	--

አባሪ - 2

ሠንጠረዥ- 3 የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የውሃ ነክ ሥራዎች ግንባታ ሥራ ተቋራጭ የመሣሪያዎች ዝርዝር፡-

ተ.ቁ	የመሣሪያው ዓይነት	መለኪያ	ለጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ	ለአነስተኛ ኢንተርፕራይዝ ደረጃ - 1 (ብዛት)	ለአነስተኛ ኢንተርፕራይዝ ደረጃ - 2 (ብዛት)
1	ዶማ	በቁጥር	5	15	20
2	አካፋ	»	3	6	10
3	ሜትር ባለ 5 ሜትር	»	1	3	5
4	ጥቅል ሜትር ባለ 30 ሜትር	»	1	2	3
5	ድጅኖ	»	1	3	5
6	መራጃ	»	1	3	5
7	የአናጺ መዶሻ	»	2	3	5
8	የአናጺ መጋዝ	»	1	3	5
9	መጥረቢያ	»	1	2	3
10	ውሃ ልክ	»	1	3	5
11	ባልጂ		3	10	15
12	ሲባሳ ባለ 50 ሜትር	ጥቅል	1	3	5
13	ስኳድራ	በቁጥር	1	3	5
14	የጋልቫቫናይዝድ ቧንቧ ሥራ መሣሪያዎች	በሳጥን	1	2	3
15	የፒ.ፒ. አር. ቧንቧ መገጣጠሚያ መሣሪያ	»	1	2	3
16	የቧንቧ ሞርሳ	በቁጥር	1	2	3
17	ሀኒድ ደግ መቆራረያ	በጥቅል	1	2	5
18	ውሃ ማስወገጃ ፓምፕ	በቁጥር	1	2	3
19	የእጅ ጋሪ	»	1	2	5
20	የቱቦ ማምረቻ ሞልድ	»	1	2	3
21	ድጅኖ	»	1	2	3
22	ቱምቢ	»	1	2	3
23	ዛቢያ	»	1	2	5
24	Wash bag	»	1	1	2
25	የአየር ማመቂያ	»	1	1	2
26	አለት መሰርሰሪያ	»	1	1	2
27	የቅየሳ መሳሪያ	»	-	1	1
28	የንድፍ ሥራ መሳሪያ	»	1	1	1
29	የውሃ ጥራት መመርመሪያ መሳሪያ	»	-	1	1
30	የቅየሳ መሳሪያ Leveling	»	-	1	2

አባሪ - 3

ሠንጠረዥ- 4 የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የግንባታ ዋጋን መሠረት ያደረገ የውሃ ነክ ሥራዎች ግንባታ ሥራ ተቋራጭ ደረጃ አወሳሰን መስፈርት

ተ. ቁ	የኢንተርፕራይዝ አደረጃጀት ደረጃ መለያ	የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ ትርጓሜ	መነሻ ካፒታል (ብር)	የግንባታ ዋጋ ባራ (ብር)
1	ጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ	ጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ ከ1 እስከ 5 ሰዎች ያለው እና እስከ ከብር 100,000 ካፒታል ያለው ድርጅት ነው።	20000	እስከ 250000
2	አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ - 1	አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ ከ6 እስከ 15 ሰዎች ያለው እና ከብር 100,001 እስከ 500000 ሚሊዮን ካፒታል ያለው ድርጅት ነው።	100001	እስከ 1 ሚሊዮን
3	አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ - 2	አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ ከ16 እስከ 30 ሰዎች ያለው እና ከብር 500,001 እስከ 1.5 ሚሊዮን ካፒታል ያለው ድርጅት ነው።	500001	እስከ 10 ሚሊዮን

ዋቢ መጽሐፍት

1. Dhillon B.S., Ph.D. (2002) Engineering maintenance a modern approach
2. የጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የድጋፍ ማዕቀፍ (2003 ዓ.ም)
3. One WaSH National program Final document (2013)
4. Getachew Abdi & Erich Baumann (May 2010) Region Specific Supply Chains for Hand pumps and Spare Parts in Ethiopia
5. Ministry of urban development and construction (October,2012)Fixed price preparation manual
6. በማህበረሰብ ፕሮጀክት ትግበራ አሰራር የምንጭና የእጅ ጉድጓድ ፕሮክቶች የዋጋ መገመቻ መመሪያ (የካቲት, 2004)
7. የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የሥራና ከተማ ልማት ሚኒስቴር, የኒቨርሳል የገጠር መንገድ ፕሮግራም
8. THE FEDERAL DEMOCRATIC REPUBLIC OF ETHIOPIA MINISTRY OF WATER RESOURCE, ETHIOPIAN WATER SECTOR STRATEGY (2001)
9. MINISTRY OF WATER, IRRIGATION AND ENERGY, WATER SUPPLY &SANITATION SIRECTORATE MANUAL FOR ACCELERATING SELF SUPPLY (2014)
- 10.MoWR (2009): rural water supply package